



Prezident İlham Əliyev Pirallahı Sənaye Parkında dərman istehsalı müəssisəsinin açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 5-də Pirallahı Sənaye Parkında "Gen Pharma Caucasus Manufacturing Operations" MMC-nin dərman istehsalı müəssisəsinin açılışında iştirak edib.

Əvvəlcə iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbarov dövlətimizin başçısına sənaye zonaları və Pirallahı Sənaye Parkının fəaliyyəti barədə məlumat verib.

Pirallahı Sənaye Parkı Prezident İlham Əliyevin 2016-cı ildə imzaladığı Fərmanla yaradılıb. Əsas məqsəd əczaçılıq sənayesini inkişaf etdirmək və dəstəkləmək, əczaçılıq məhsulları üzrə idxaldan asılılığı azaltmaq, əhalinin dərman vasitələrinə olan tələbatının ödənilməsində yerli istehsalın təşviqi və istehsal sahəsində məşğulluğu artırmaqdır. Pirallahı Sənaye Parkında 6 rezident qeydiyyatdan keçib.

Qeyd edək ki, hazırda ölkəmizdə 8 sənaye parkı - Sumqayıt Sənaye Parkı, Mingəçevir Sənaye Parkı, Qaradağ Sənaye Parkı, Pirallahı Sənaye Parkı, Ağdam Sənaye Parkı, Hacıqabul Sənaye Parkı, "Araz Vadisi İqtisadi Zonası", Balaxanı Sənaye Parkı fəaliyyət göstərir. Bu il Naxçıvan Sənaye Parkının tə-

məli qoyulub, zəruri infrastrukturun yaradılması istiqamətində iş aparılır. Həmçinin Gəncə şəhərinin və Şəmkir rayonunun inzibati ərazilərini əhatə edəcək Qərb Sənaye Parkında zəruri infrastrukturun yaradılması üçün layihələndirmə işləri görülür.

Açılış mərasimində "Gen Pharma Caucasus Manufacturing Operations" MMC-nin təsisçisi Abidin Gülmüş müəssisə barədə Prezident İlham Əliyevə məlumat verib.

Bildirib ki, bu müəssisəyə 2023-cü ildə Pirallahı Sənaye Parkının rezidenti statusu verilib. Təsisçilər Türkiyənin "Gen İlaç ve Sağlık Ürünleri Sanayi A.Ş." şirkəti (66%), İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində Azərbaycan Biznesinin İnkişafı Fondu (ABİF) (29%) və Türkiyənin "SİA Pharmaceuticals" şirkətidir (5%).

Abidin Gülmüş qeyd edib ki, ümumi dəyəri 113,9 milyon manat olan layihənin maliyyələşdirilməsində özəl investisiya ilə yanaşı, Azərbaycan Biznesinin İnkişafı Fondunun 13,2 milyon manat investisiyasından, 10 milyon manat isə güzəştli kredit vəsaitindən istifadə edilib. Sənaye Parkının rezidenti kimi müəssisə 7 milyon manatdan çox ƏDV və gömrük rüsumlarından azad olunub. Ərazisi

5,2 hektar olan, illik istehsal gücü 60 milyon qutu dərman, o cümlədən 2,5 milyard tablet və kapsul təşkil edən müəssisənin Burada kardiologiya, nevrologiya, urologiya, diabetologiya, gastroenterologiya, ağrıkesici, antibiotiklər və digər dərmanlar istehsal olunacaq.

MMC-nin təsisçisi istehsalın artırılması, 5 il ərzində 500-dən artıq preparatın istehsalının lokallaşdırılması, daxili tələbatın maksimum dərəcədə qarşılınması və ixrac coğrafiyasının genişləndirilməsinin müəssisənin inkişaf perspektivləri olduğunu deyib.

Zavodda ABŞ, Yaponiya, Almaniya, İsveçrə, Çin, Danimarka, İsveç və Türkiyənin aparıcı şirkətlərinin istehsalı olan avadanlıq quraşdırıldığını və bunun da yüksək beynəlxalq standartlara uyğun dərman vasitələrinin istehsalına imkan verdiyini bildirib. Məhsulların daxili bazara satılması ilə yanaşı, Özbəkistan, Qazaxıstan, Gürcüstan və digər xarici ölkələrə ixracının nəzərdə tutulduğunu diqqətə çatdırıb.

Qeyd edib ki, 178 nəfərin daimi işlə təmin ediləcəyi müəssisənin fəaliyyətində təhsil və elmi əməkdaşlığa da yer ayırıb, həmçinin Qarabağ Universiteti və Azərbaycan Tibb Universiteti üçün rəsmi tədris bazası yaradılıb.

M.C.Mərdanovun "Şərəf" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında səmərəli fəaliyyətinə və elmi-pedaqoji sahədə böyük xidmətlərinə görə Misir Cumail oğlu Mərdanov "Şərəf" ordeni ilə təltif edilsin.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 2 oktyabr 2026-cı il

AMEA-da Qafqaz Albaniyasına dair tədqiqatların yeni mərhələsi başlanıb

Rayasət Heyətinin iclasında

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rayasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Rayasət Heyətinin üzvləri, eləcə də AMEA-nın Rayasət Heyəti aparatının şöbə müdirləri, elmi müəssisə və təşkilatların direktorları və aidiyyəti şəxslər iştirak ediblər.

İclasda müzakirəyə çıxarılan ilk məsələ "Qarabağın Alban abidələrinin arxeoloji tədqiqi: yekunlar və vəzifələr" haqqında olub. Məsələ ilə bağlı çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa-sından sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə elmi araşdırmalar üçün, o cümlədən Qafqaz Albaniyasının abidələrinin tədqiqi üçün yeni imkanlar yaranıb. Akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, son günlər Azərbaycanda akkreditə olunmuş diplomatik korpusun nümayəndələrinin Qarabağdakı Gəncəsər monastırını ziyarətindən sonra ermənilərin süni şəkildə yaratdıqları məqsəd-yönlü hay-küyə cavab olaraq AMEA əməkdaşları elmi həqiqətlərə söykənən bəyanat yaydılar. AMEA rəhbəri Akademiyada "Azərbaycanın Qarabağ ərazisində Alban abidələri: tarixi reallıq və erməni saxtakarlığı" mövzusunda elmi konfransın keçirildiyini, bir sıra vacib məruzələrin dinlənildiyini diqqətə çatdırıb.

Qafqaz Albaniyasının tarixinin və mədəni irsinin öyrənilməsinin əhəmiyyətinə toxunan akademik İsa Həbibbəyli AMEA-nın müxbir üzvü Fəridə Məmmədovanın bu istiqamətdə uzun illər araşdırmalar apararaq mühüm elmi nəticələr ortaya qoyduğunu, həmin tədqiqatların nəticələrini və faktoloji materialları inkar etməyin mümkün olmadığını söyləyib.

Akademik İsa Həbibbəyli son illər Azərbaycanda Qafqaz Albaniyası üzrə yeni nəsil tədqiqatçıların yetişdiyini vurğulayıb, AMEA-nın Arxeologiya və Antropologiya, Tarix və Etnologiya institutlarında bu istiqamətdə aparılan araşdırmaları yüksək qiymətləndirib. Qeyd edib ki, hazırda sözügedən institutlarda Qafqaz Albaniyası ilə bağlı şöbələr fəaliyyət göstərir və Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun əməkdaşları tərəfindən arxeoloji, Tarix və Etnologiya İnstitutunun müxtəssisləri tərəfindən isə yazılı mənbələr əsasında Qafqaz Albaniyasının tarixi öyrənilir.

Akademiyada Qafqaz Albaniyasına dair tədqiqatların yeni mərhələsinin başladığını diqqətə çatdıran AMEA rəhbəri Qarabağ ərazisində yerləşən alban abidələrinin araşdırılması, onların fotoşəkillərinin çəkilməsi və siyahıya alınması məqsədilə Tarix və Etnologiya İnstitutunun əməkdaşları üçün də elmi ekspedisiyaların təşkil olunacağını söyləyib.

Akademik İsa Həbibbəyli, həmçinin Fəridə Məmmədovanın və digər alimlərin əsərləri əsasında 2027-ci ildə "Elm" nəşriyyatında "Qafqaz Albaniyası" adlı tanıtma kitabının hazırlanmasının zəruriliyini bildirib. Qeyd edib ki, nəşrdə Qafqaz Albaniyasının tarixi inkişaf mərhələləri, hökmdarları, mədəniyyəti və abidələri haqqında əsas məlumatlar əksini tapmalı, kitab Azərbaycan və ingilis dillərində çap edilərək dünyaya tanıtılmalıdır.

AMEA rəhbəri çıxışının sonunda Qafqaz Albaniyasının tarixinin öyrənilməsi və təbliği ilə bağlı geniş tədbirlər planının hazırlanmasının vacibliyini bildirib.

Sonra AMEA-nın Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun direktoru tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fərhad Quliyevin "Qarabağın Alban abidələrinin arxeoloji tədqiqi: yekunlar və vəzifələr" mövzusunda məruzəsi dinlənilib. Fərhad Quliyev bildirib ki, son dövrlərdə Qafqaz Albaniyası mövzusunun aktuallığı artıb və bu istiqamətdə aparılan tədqiqatların elmi əsaslara söykənməsi olduqca vacibdir. Onun sözlərinə görə, Qafqaz Albaniyası ilə bağlı elmi məsələlərin qeyri-müxtəssislər tərəfindən sosial şəbəkələrdə müxtəlif və ziddiyyətli şəkildə təqdim edilməsi yolverilməzdir.

Məruzəçi qeyd edib ki, Tarix və Etnologiya İnstitutu Qafqaz Albaniyasının xəritəsini hazırlayıb və onun tarixini yazılı mənbələr əsasında öyrənir, Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu isə maddi-mədəni irsini tədqiq edir. O diqqətə çatdırıb ki, Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu tərəfindən Qafqaz Albaniyasına aid kilsə kompleksləri, nekropollar və digər arxeoloji abidələr araşdırılır və radiokarbon analizi vasitəsilə abidələrin tarixini dəqiqləşdirmək mümkündür. Fərhad Quliyev bu istiqamətdə arxeogenetik tədqiqatların da mühüm əhəmiyyət daşıdığını vurğulayıb.

İnstitut direktoru Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı aparılan arxeoloji tədqiqatlardan da danışaraq Ağdam rayonunda yerləşən Şahbulaq kompleksində aparılan qazıntılar barədə məlumat verib.



sində aparılan qazıntılar barədə məlumat verib.

Fərhad Quliyev Qəbələdə yerləşən Kilsədəğ kilsə kompleksində aparılan tədqiqatlara da toxunub. O qeyd edib ki, 2024-cü ildən burada arxeoloji qazıntılar davam etdirilir. Kilsədəğ kompleksinin antik dövrə aid ola biləcəyi ilə bağlı ilkin ehtimalların olduğunu bildiren alim bu fikrin tədqiqatların nəticələri ilə dəqiqləşdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb. Məruzəçi bildirib ki, Kilsədəğ kompleksində ibadət məkanı ilə yanaşı, insanların yaşaması ilə bağlı izlərin və qəbirlərin də aşkar olunması abidənin daha geniş şəkildə araşdırılmasına imkan verir.

Diqqətə çatdırıb ki, Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən Qarabağda, Şərqi Zəngəzurdakı bütün xristian dövrünə aid kilsələr, əsasən də Qafqaz Albaniyasının tarixi ilə bağlı olan məbədlər, kilsələr artıq qeydiyyatda alınır.

İnstitut direktoru Qəbələnin Səlbir ərazisində, Qax rayonundakı Torpaqqala qədim yaşayış yerində, eləcə də Kürmük məbədində aparılan tədqiqatları da diqqətə çatdırıb. O qeyd edib ki, Kürmük məbədinin daha qədim dövrü Qafqaz Albaniyasının maddi mədəniyyəti ilə bağlıdır və burada daha əvvəlki dövrə aid tikili qalıqları bunu göstərir.

Məruzəçi Kəlbəcərdə Xudavəng kompleksində aparılan tədqiqatların xüsusi əhəmiyyət daşıdığını qeyd edib. O bildirib ki, Xudavəng və Gəncəsər komplekslərində uzunmüddətli və məqsədyönlü arxeoloji tədqiqatların həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Fərhad Quliyev Gədəbəy rayonunda Xarxar nekropolunda "AzerGold"un dəstəyi ilə aparılan tədqiqatların da maraqlı nəticələr verdiyini, arxeoloji qazıntıların nəticələrinin ərazinin qədim əhalisinin öyrənilməsi baxımından əhəmiyyətli olduğunu deyib.

Alim Qafqaz Albaniyası ilə bağlı tədqiqatların nəticələrinin məqalələr və monoqrafiyalar şəklində işıq üzü gördüyünü söyləyib.

İnstitut direktoru Qafqaz Albaniyası irsinin öyrənilməsində birgə əməkdaşlığın və gənc kadrların hazırlanmasının vacibliyini vurğulayıb.

Məruzə ətrafında çıxış edən AMEA-nın Tarix və Etnologiya İnstitutunun direktoru professor Kərim Şükürov Qafqaz Albaniyasının tarixi, albanların etnik və dini transformasiyası, dövlətin ərazisi, dili, dini və maddi-mədəni irsi ilə bağlı məsələlərə aydınlıq gətirib.

Alim 705-ci ildə sonuncu Alban hökmdarının xilafətin mərkəzi Samarraya aparılaraq edam edilməsi ilə Alban dövlətinin mövcudluğuna son qoyulduğunu bildirib. Kərim Şükürov vurğulayıb ki, albanlar müxtəlif tayfa birliklərini özündə birləşdirən konfederasiya olub və dövlətin süqutundan sonra da bu əhali müxtəlif tarixi proseslərin təsiri altında yaşamağa davam edib.

O qeyd edib ki, IX əsrin ortalarında Ərəb xilafətinin zəifləməsi və parçalanmasından sonra Azərbaycanda ilk müsəlman dövlətləri meydana

gəlib. Bu dövrdə Alban çarlığının bərpası uğrunda mübarizə də başlayıb. Kərim Şükürov bildirib ki, bu prosesin ən mühüm mərhələlərindən biri XII əsrin sonu - XIII əsrin əvvəllərində yaranan Alban-Xaçın knyazlığı ilə bağlıdır. Alim Gəncəsər monastırının inşasına XIII əsrdə başlanıldığını və Alban-Xaçın knyazlığının sonrakı dövrdə parçalanaraq beş mülkiyyətə çevrildiyini deyib. O vurğulayıb ki, Qarabağın dağlıq hissəsində mövcud olmuş bu mülkiyyətlərin yalnız erməni mülkiyyətləri kimi təqdim olunması tarixə birtərəfli yanaşmadır.

Kərim Şükürov 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsindən sonra ermənilərin Cənubi Qafqaza, o cümlədən Qarabağın dağlıq hissəsinə kütləvi köçünün başladığını, sonrakı proseslər nəticəsində həmin ərazilərdə yaşayan alban əhalisinin de-etnikasiya prosesinin baş verdiyini bildirib.

Ərazi məsələsinə toxunan nətiq qeyd edib ki, Azərbaycan tarixşünaslığında Albaniyanın sərhədlərinin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində mühüm tədqiqatlar aparılıb. Professor Kərim Şükürov Albaniyada xristianlığın yayılmasının tarixinin xüsusi araşdırılmasının vacibliyini qeyd edib. Kərim Şükürov bu məsələlərin araşdırılmasında akademik Ziya Bünyadovun xidmətlərini xüsusi vurğulayıb. O, Ziya Bünyadovun VII-IX əsrlərdə albanların qriqorıyanlaşması və sonrakı etnik proseslərlə bağlı konsepsiyasının Azərbaycan tarixşünaslığında mühüm yer tutduğunu deyib.

Alim albanların özlərini alban kimi identifikasiya etməsinə dair tarixi sənədlərin də mövcud olduğunu bildirib. O, 1701-ci ildə albanların I Pyotra mürciət edərək özlərini alban kimi təqdim etdiklərini qeyd edib.

Abidələr məsələsinə toxunan alim bildirib ki, Alban irsi yalnız eramızdan əvvəl IV əsrdən eramızın 705-ci ilinə qədər mövcud olmuş dövlətin abidələri ilə məhdudlaşmır. Onun sözlərinə görə, sonrakı dövrlərə aid alban xristian abidələri də XIX əsrə qədər qəlib çatıb və bu irsin sistemli şəkildə öyrənilməsi zəruridir.

Məruzə ətrafında akademik Rasim Əliquliyev, akademik İradə Hüseynova, akademik Dilqəm Tağıyev, akademik Gövhər Baxşəliyeva, akademik Arif Həşimov, tarix elmləri doktoru Zemfira Hacıyeva, professor Nadir Məmmədli, tarixçi alim Ramin Əlizadə və başqaları çıxış edərək fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

AMEA-nın Rayasət Heyəti tərəfindən bu istiqamətdə müvafiq tapşırıqlar verilib.

Daha sonra iclasda bir sıra elmi-təşkilati məsələlər müzakirə olunub.

AMEA-nın Rayasət Heyəti aparatının Elm və təhsil şöbəsinin müdiri filologiya elmləri doktoru Sərxan Xavəri 2026-cı il üçün AMEA-da fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktoranturaya qəbulun nəticələri haqqında məlumat verib.

Onun sözlərinə görə, təsdiq edilmiş qərarın icrası çərçivəsində doktoranturada tədqiqat aparaçaq iddiaçılar üçün dissertasiya mövzuları və

elmi rəhbərlərin müəyyənləşdirilməsi mərhələli şəkildə həyata keçiriləcək. Prosesin I mərhələsində elmi müəssisələr tərəfindən mövzu və elmi rəhbərlər müəyyən olunaraq Elmi şuralarda müzakirə edildikdən sonra AMEA-nın müvafiq elmi bölmələrinə və yekunda Rayasət Heyətinə təqdim olunacaq.

S.Xavəri doktorantlar üçün dissertasiya mövzularının müəyyənləşdirilməsində əsas meyarlar kimi mövzuların müvafiq elm sahəsinə və ixtisasa uyğunluğu, elmi problemlərin aktuallığının ölkənin sosial-iqtisadi, mədəni-mənəvi və ideoloji tələbatları ilə şərtlənməsi, elmi problemlərin aktuallığının müvafiq elm sahələrinin ciddi nəzəri-metodoloji axtarışları və dünyanın müasir çağırışları ilə şərtlənməsi, fənlərarası, multidisiplinar və transdisiplinar tədqiqatlara üstünlük verilməsi, eləcə də humanitar və ictimai elmlərdə aparılan araşdırmalarda süni intellekt, rəqəmsallaşdırma və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinin tövsiyə olunduğunu söyləyib.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli bu istiqamətdə müvafiq tapşırıqlarını verib və Rayasət Heyəti tərəfindən qərar qəbul olunub.

Rayasət Heyətinin iclasında müzakirəyə çıxarılan növbəti məsələ AMEA-nın "Həyat ekranından böyükdür: bir uşaq, bir kitab, bir gerçək dünya" mövzusunda həsr olunmuş XII Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisində iştirakı haqqında olub. Məsələ ilə bağlı məlumat verən AMEA-nın "Elm" nəşriyyatının direktoru filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Səbuhi Qəhrəmanov bildirib ki, AMEA-da kitab festivalında öz pavilyonu ilə təmsil olunacaq və Akademiyada əməkdaşlarının əsərləri beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim ediləcək. O, kitab festivalı çərçivəsində AMEA-nın təşkilatçılığı ilə 21 oktyabr tarixində "Birinci Türkoloji Qurultay - 100" nəşrlərinin, 23 oktyabr tarixində isə "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Pakistan və Pakistanın Azərbaycan nəşrləri"nin təqdimatlarının keçiriləcəyini söyləyib.

Akademik İsa Həbibbəyli AMEA-nın XII Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisində yüksək səviyyədə iştirakı ilə bağlı müvafiq tapşırıqlarını verib. Həmçinin festival çərçivəsində UNESCO və AMEA-nın birgə təşkilatçılığı ilə "Xəttatlıq və əlyazmalar" mövzusunda tədbirin də keçiriləcəyini bildirib.

Daha sonra iclasda "AMEA-nın beynəlxalq əlaqələrinin təşkili və vəzifələrimiz" mövzusunda AMEA-nın Rayasət Heyəti aparatının Xarici əlaqələr və beynəlxalq elmi təşkilatlarla iş şöbəsinin müdiri dosent Esmira Əlirzayeva çıxış edib.

İclasda həmçinin AMEA-nın müxbir üzvləri İsmayıl İsmayilovun və Sevdə Məmmədliyevanın 80, AMEA-nın həqiqi üzvü Aslan Aslanovun və AMEA-nın müxbir üzvü Aqil Əliyevin 100 illik yubileyi haqqında qərarlar qəbul olunub.

Rayasət Heyətinin iclasında bir sıra digər məsələlərə də baxılıb.

Azərbaycanın zəngin tarixi-mədəni irsinə həsr olunmuş kitabların təqdimatı

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasının dəstəyi ilə AMEA ilə əməkdaşlıq çərçivəsində nəşr olunmuş, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin birinci katibi Mustafa Şabanovun müəllifi olduğu, Azərbaycanın zəngin tarixi-mədəni irsinə həsr olunmuş "Azərbaycan irsi UNESCO siyahılarında" və "Gəncə xanlığı: sikkə zərbi və pul dövrü" adlı kitabların təqdimat mərasimi keçirilib.

Mərkəzi Elmi Kitabxanada keçirilən tədbiri giriş nitqi ilə açan AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan-UNESCO əlaqələrinin tarixinə toxunaraq qeyd edib ki, bu münasibətlərin əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub və hazırda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla inkişaf etdirilir. Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın müstəsna fəaliyyəti sayəsində milli dəyərlərimizin beynəlxalq səviyyədə tanındığını vurğulayan akademik İsa Həbibbəyli AMEA ilə UNESCO arasındakı tərəfdaşlıq nəticəsində mühüm əlyazmaların beynəlxalq qurumun Qeyri-maddi İrs siyahısına daxil edildiyini diqqətə çatdırıb. Vurğulayıb ki, Azərbaycan artıq UNESCO-da digər ölkələrlə rəqabətə geniş nüfuz sahib kimi öz gücünü nümayiş etdirir və təşkilatda yüksək səviyyədə təmsil olunur.

Təqdim olunan nəşrlərin elmi, siyasi və tarixi əhəmiyyətini qeyd edən akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, "Azərbaycan irsi UNESCO siyahılarında" adlı kitabda Azərbaycanın irs nümunələri haqqında məlumat, UNESCO tərəfindən tanınma prosesi, təqdim olunan rəsmi sertifikatlar və bu nümunələri əks etdirən fotoşəkillər yer alıb. Bu kitab Azərbaycanın UNESCO tərəfindən tanınan irsi ilə maraqlanan tədqiqatçılar, mədəniyyət və irs sahəsində çalışan mütəxəssislər, diplomatlar, tələbələr, eləcə də ölkəmizin dünya miqyasında mədəni irsinin tanınması ilə maraqlananlar üçün dəyərli vəsaitdir.

AMEA rəhbəri xüsusilə Gəncə xanlığı dövrünə, sikkə zərbi və pul dövrüylə bağlı həsr olunmuş tədqiqatın elmi dövrüylə bağlı daxil edilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb. Qeyd edib ki, Mustafa Şabanovun təqdim etdiyi bu araşdırmalar həm Gəncə xanlığının numizmatik tarixi, həm də Azərbaycanın zəngin mədəni irsinin UNESCO müstəvisində təbliği istiqamətində atılan dəyərli addımlardır. Onun sözlərinə görə, Cavad xan dövrünün xüsusiyyətləri, o cümlədən regionun iqtisadi



və mədəni mənzərəsi "Gəncə xanlığı: sikkə zərbi və pul dövrü" kitabında elmi əsaslarla əksini tapıb.

AMEA rəhbəri bu kimi fundamental nəşrlərin davamlı olmasını arzulayıb.

Sonra UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasının Baş katibi, xüsusi tapşırıqlar üzrə səfir Elman Abdullayev çıxış edərək Xarici İşlər Nazirliyinin müvafiq strukturları ilə AMEA və UNESCO üzrə Milli Komissiya arasındakı sıx əməkdaşlığın vacibliyini diqqətə çatdırıb.

Elman Abdullayev ölkəmizin UNESCO ilə əməkdaşlıq çərçivəsində əldə etdiyi mühüm nəticələri diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, Azərbaycanın zəngin mədəni irsi UNESCO-nun müxtəlif qeyri-maddi, maddi, təbii və sənədli irs siyahılarında uğurla təmsil olunur. Hazırda ölkəmizin UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyası tərəfindən də təsdiqlənmiş 24 qeyri-maddi mədəni irs nümunəsi, 4 maddi mədəni irs obyekti və 2 təbii irs obyekti Ümumdünya İrs Siyahılarında yer alır. Baş katib xüsusilə Xurşidbanu Natəvanın 1886-cı ilə aid "Gül dəftəri" illüstrasiyalı şeirlər albmunun UNESCO-nun Dünya Yaddaşının Beynəlxalq Reyestrinə daxil edilməsini Qarabağ xanlığının irsinin dünyada tanınması baxımından qürurverici tarixi nailiyyət kimi qiymətləndirib.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycan mədəniyyətinin və tarixinin UNESCO platformasında təbliği olunmasındakı müstəsna və tarixi rolunu xüsusi vurğulayan Elman Abdullayev ölkəmizin zəngin irsinin beynəlxalq miqyasda tanınmasını strateji əhəmiyyətini qeyd edib.

O, bu gün ictimaiyyətə təqdim olunan kitabların həm Azərbaycan, həm də ingilis dillərində təqdim edildiyini diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, Azərbaycan irsinin beynəlxalq ictimaiyyətə



çatdırılması, eyni zamanda daha geniş oxucu kütləsinin tanış olması baxımından bu kitabların gələcəkdə ərəb, rus və digər dillərə də tərcümə olunaraq nəşr edilməsi məqsəduyğundur.

Təqdimat mərasimində çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Meksika Birlişmiş Ştatlarında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri, nəşrin layihə rəhbəri Seymur Fətəliyev nəşrlərin beynəlxalq miqyasda təbliği istiqamətində atılan ilk addımları diqqətə çatdıraraq qeyd edib ki, sözügedən kitablar artıq Meksika və Perunun Milli Kitabxanalarına, eləcə də hər iki ölkənin Xarici İşlər nazirliklərinin rəsmi arxivlərinə təqdim olunub. Səfir nəşrlərin dünyada dördüncü ən çox danışılan dil olan ispan dilində çap olunmasının önəminə toxunub. Bildirib ki, kitabların ispan dilində nəşri Azərbaycan haqqıqlarının və zəngin mədəni irsinin daha geniş auditoriyaya çatdırılması baxımından mühüm strateji əhəmiyyət kəsb edir.

O, "Azərbaycan irsi UNESCO siyahılarında" kitabının unikal bir əsər olduğunu, indiyədək bu formatda və tam əhatəli belə bir nəşrin işıq üzünə gəlmədiyini söyləyib. Hər bir abidənin UNESCO siyahısına salınmasının mürəkkəb və fədakar bir proses olduğunu vurğulayan səfir aidiyyəti qurumların bu sahədəki gərgin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib.

Seymur Fətəliyev yaxın gələcəkdə kitabın ikinci cildinin də hazırlanıb genişləndirilmiş şəkildə oxuculara təq-



dim olunacağına ümidvar olduğunu deyib.

Təqdimat mərasimində çıxış edən mədəniyyət nazirinin müavini Səadət Yusifova "Azərbaycan irsi UNESCO siyahılarında" və "Gəncə xanlığı: sikkə zərbi və pul sistemi" kitablarının Azərbaycan tarixinin, dövlətçilik ənənələrinin və mədəni irsinin sənədləşdirilərək beynəlxalq auditoriyaya çatdırılması baxımından mühüm istinad mənbəyi olduğunu bildirib.

O, əlavə edib ki, uzunmüddətli araşdırmalar və nominasiya dosyalarının hazırlanması sayəsində Mədəniyyət Nazirliyində peşəkar ekspert komandası və institusional yaddaş formalaşıb. Bu təcrübədən İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı (ICESCO) çərçivəsində də istifadə olunduğunu bildiren Səadət Yusifova Şuşa Tarix-Mədəniyyət Qoruğu və Ağdam İmarət Kompleksinin İslam dünyası irs siyahısına daxil edilməsini böyük nailiyyət kimi qiymətləndirib və bütün bu uğurların arxasında mütəxəssislərin gərgin eməyinin dayandığını vurğulayıb.

Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti, akademik Şahin Mustafayev tədbirin təşkilinə görə AMEA rəhbərliyinə və UNESCO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasına minnətdarlığını bildirib.

Milli Komissiya ilə uzun illərə söykən səmərəli əməkdaşlıq təcrübəsindən bəhs edən akademik Şahin Mustafayev 2024-cü ildə Türk dünyası abidələrinin UNESCO siyahısına müştərək təqdim edilməsi istiqamətində keçirilən beynəlxalq konfransın önəmini xatırladı. Akademiya prezidenti Milli Komissiyanın və Türk dövlətlərinin müvafiq qurumlarının birgə platformalar çərçivəsində fəaliyyətinin gələcəkdə daha böyük uğurlara yol açacağını diqqətə çatdırıb.

Akademik Şahin Mustafayev "Azərbaycan irsi UNESCO siyahılarının

da" kitabının ölkəmizin zəngin tarixi, mədəni, təbii və qeyri-maddi irsinin ilk dəfə vahid mənbədə toplanmasıyla yanaşı, Azərbaycanın beynəlxalq müstəvidə nə dərəcədə geniş təmsil olunduğunu nümayiş etdirdiyini bildirib. "Gəncə xanlığı dövrü: sikkə zərbi və pul dövrü" əsərinin əhəmiyyətinə də toxunan alim vurğulayıb ki, bu tədqiqat son illər numizmatika sahəsində yaranmış boşluqların aradan qaldırılması, xanlıqlar dövrü tarixinin saxtalaşdırılmasının qarşısının alınması və Azərbaycanın dövlətçilik ənənələrinin elmi əsaslarla sübut olunması baxımından xüsusi çəkiyə malikdir.

Tədbirdə, həmçinin Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun direktoru, akademik Teymur Kərimli, Gəncə şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Adil Tağıyev, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktotı Raimkulova, Azərbaycan Respublikasının ekologiya və təbii sərvətlər nazirinin müavini Vüqar Kərimov, Milli Məclisin deputatları Pərvin Kərimzadə, Rizvan Nəbiyev və Müşfiq Cəfərov, AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Gövhər Baxşəliyeva, Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun direktoru, t.ü.f.d., dos. Fərhad Quliyev, həmin institutun Numizmatika və epiqrafika şöbəsinin müdiri, t.ü.f.d., dos. Taleh Əliyev, Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə və digərləri təqdim olunan nəşrlərin tarixi əhəmiyyətini yüksək qiymətləndiriblər. Çıxış edənlər bu fundamental əsərlərin Azərbaycanın zəngin mədəni və sənədli irsinin, eyni zamanda Gəncə xanlığının dövlətçilik və numizmatika tarixinin beynəlxalq miqyasda təbliğində mühüm rolə malik olduğunu qeyd ediblər.

Sonda nəşrlərin müəllifi - Xarici İşlər Nazirliyinin birinci katibi Mustafa Şabanov çıxış edərək tədbir təşkilatçılarna və iştirakçılara təşəkkürünü bildirib.

Azərbaycan kəlağayısı: minillərin yadigarı

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin binasında xalqımızın el sənətinə həsr edilmiş "Kəlağayım millidir, butalıdır, güllüdür" adlı elmi sessiya keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli çıxış edərək kəlağayı sənətinin Azərbaycan xalqının maddi və mənəvi mədəniyyətində xüsusi yer tutduğunu vurğulayıb. Qeyd edib ki, kəlağayı xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərini, milli kimlik kodunu, estetik zövqünü və tarixi yaddaşını özündə yaşadan mühüm mədəni irs nümunəsidir.

Akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, folklorçular, etnoqraflar və ədəbiyyatşünaslar kəlağayı el sənətinin tarixi ənənələrini və sənət sahəsini araşdırmalıdır.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın bilavasitə təşəbbüsü və dəstəyi ilə Azərbaycan kəlağayı sənətinin 26 noyabr 2014-cü il tarixində UNESCO-nun Bəşə-



riyyətin Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ Siyahısına daxil edildiyini vurğulayan akademik İsa Həbibbəyli bu addımın xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinə dövlət dəstəyinin ifadəsi olduğunu nəzərə çatdırıb.

Sonra "Mirvarid Dilbazi Poeziya Məclisi" icimai Birliyinin sədri, Kəlağayı Ev Muzeyinin di-

rektoru Güllü Eldar Tomarlı çıxış edərək kəlağayının təbliği istiqamətində həyata keçirilən layihələrdən danışdı. Kəlağayı Ev Muzeyində Göyçə, Zəngəzur, Qazax, Ağdam və Başqala aid, yaşı 100-200 il arasında olan nadir nümunələrin nümayiş etdirildiyini söyləyən Güllü Eldar Tomarlı onların xalqımızın keçmişi və mədəniyyəti

haqqında mühüm məlumatları daşıdığını vurğulayıb.

O, 2022-ci ildə "Azərbaycan kəlağayısı: minillərin yadigarı" layihəsi çərçivəsində Başqalada bu el sənətinin hazırlanma prosesinin araşdırıldığını bildirib, kəlağayıda buta, gül və digər naxışların Azərbaycan xalqının bədii təfəkkürünün ifadəsi olduğunu diqqətə çatdırıb.

Elmi sessiyada AMEA Folklor İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Afaq Ramazanova "Azərbaycan milli-mədəni yaddaşında kəlağayının poetik ifadəsi", Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru, dosent Esmira Fuad "Azərbaycan ədəbiyyatında kəlağayının təcəssümü", Abbasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Könül Əsədli "Kəlağayı rənglərinin dili və simvolları" mövzularında məruzələr çıxış ediblər.

Daha sonra tədbir çərçivəsində təşkil olunan kəlağayı sərgisinə baxış keçirilib.

AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanovun 80 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi sessiya



Oktyabrın 6-da AMEA-nın Rəyasət Heyətinin binasında görkəmli riyaziyyatçı alim, tanınmış ictimai xadim və pedaqoq, Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanovun 80 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi sessiya keçirilib.

AMEA-nın Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin və AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Elmin populyarlaşdırılması şöbəsinin təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin birinci müavini Əli Əhmədov, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin üzvləri, AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarının, eləcə də AR Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan bir sıra elmi müəssisələrin direktorları, əməkdaşları, həmçinin Bakı Dövlət Universitetinin, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin nümayəndələri və riyaziyyatçı alimlər iştirak edəblər.

Tədbirdən öncə professor Misir Mərdanovun 80 illik yubileyi çərçivəsində təşkil olunmuş sərgiyə baxış keçirilib.

Elmi sessiyanı giriş nitqi ilə açan **AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli** bildirib ki, bu günlərdə görkəmli riyaziyyatçı alim, tanınmış ictimai xadim və böyük pedaqoq Misir Mərdanovun anadan olmasının 80 illiyi tamam olur.

Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin "Misir Mərdanovun "Şərəf" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında" Sərəncamını tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdıran akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan alimlərinə, Azərbaycan elminə hər zaman göstərdiyi yüksək diqqətə görə dövlət başçısına dərin minnətdarlığını bildirib. AMEA rəhbəri Misir Mərdanovun "Şərəf" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında dövlət başçısının imzaladığı bu Sərəncamın Azərbaycan elminə, Azərbaycan riyaziyyatçılarına və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına verilən qiymətin bariz ifadəsi olduğunu vurğulayıb.

Misir Mərdanovun elmi, elmi-təşkilati və ictimai fəaliyyətinə nəzər salan AMEA rəhbəri diqqətə çatdırıb ki, görkəmli riyaziyyatçı alim Bakı Dövlət Universitetinin Mexanika-riyaziyyat fakültəsində təhsil aldığı illərdə Tələbə Elmi Cəmiyyətində və elmi konfranslarda öz biliyi, elmə və biliklərə olan marağı ilə diqqəti cəlb edib. AMEA prezidenti bildirib ki, sonrakı illərdə Bakı Dövlət Universitetinin aspiranturasında təhsil alan Misir Mərdanov "İnteqro-dif-

rensial tənliklər sistemi üçün optimal idarəetmə nəzəriyyəsinin bəzi məsələləri" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək riyaziyyat sahəsinə yeni və istedadlı bir alimin gəldiyini nümayiş etdirib. Akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb ki, Misir Mərdanovun "Gecikməsi və məhdudiyyəti olan optimal proseslərin tədqiqi" mövzusunda müdafiə etdiyi doktorluq dissertasiyası işi onun artıq riyaziyyatçı alim kimi, geniş mənada isə riyaziyyat aləmində özünü təsdiq etdiyini göstərib.

AMEA rəhbəri qeyd edib ki, Misir Mərdanov görkəmli riyaziyyatçı alim Qoşqar Əhmədovun yaratdığı məktəbin və elmi istiqamətin ən görkəmli yetirmələrindən biri kimi sonradan həmin məktəbi yeni müddəalarla zənginləşdirərək inkişaf etdirməsində böyük xidmətlər göstərib. Bildirib ki, sonrakı illərdə Misir Mərdanovun riyaziyyat sahəsinə həsr olunmuş çoxsaylı monoqrafiyaları, məqalələri və orta məktəblər üçün dərslikləri onun riyaziyyat sahəsində ardıcıl çalışdığını və görkəmli riyaziyyatçı kimi bu elm sahəsinin inkişafına mühüm töhfələr verdiyini ayəni şəkildə nümayiş etdirir.

Misir Mərdanovun elmi-tədqiqat fəaliyyəti ilə yanaşı, elmi-təşkilati fəaliyyəti ilə də ölkəmizdə elmin, təhsilin inkişafında mühüm xidmətlər göstərdiyini deyən akademik İsa Həbibbəyli müxbir üzv Misir Mərdanovun Bakı Dövlət Universitetində dekan kimi, eləcə də Qəbul Komissiyasının məsul katibi kimi çətin bir sahədə göstərdiyi səmərəli fəaliyyəti, universitetin birinci prorektoru və rektoru olduğu dövrdə gördüyü işləri xüsusi qeyd edib. Bildirib ki, Misir Mərdanov universitetin ən çətin illərində onun qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində məsuliyyətli addımlar atıb.

AMEA prezidenti diqqətə çatdırıb ki, Misir Mərdanov 15 il AR təhsil naziri kimi Azərbaycan da təhsil sahəsinə də uğurlu rəhbərlik edib, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müəyyən etdiyi təhsil siyasətinin uğurla həyata keçirilməsinə sədaqətlə və məsuliyyətlə xidmət edib.

Akademik İsa Həbibbəyli Misir Mərdanovun ictimai xadim kimi də Azərbaycan cəmiyyətində öz sözünü dediyini bildirib. Akademik vurğulayıb ki, Misir Mərdanov uzun illərdir ölkədə gedən ictimai-siyasi proseslərdə yaxından iştirak edir və hazırda da Qərbi Azərbaycan hərəkatının Azərbaycan Prezidentinin müəyyən etdiyi xətt üzrə inkişaf etdirilməsi sahəsində bu icmanın Müşahidə

Şurasının sədri kimi yorulmaz fəaliyyətini davam etdirir.

Misir Mərdanovun Riyaziyyat İnstitutuna rəhbərlik etdiyi 10 ildən artıq müddətdə Azərbaycan riyaziyyat elminin inkişafına mühüm töhfələr verdiyini deyən AMEA prezidenti bildirib ki, həmin dövrdə görkəmli alim tərəfindən Azərbaycan riyaziyyat elminin dünyada gedən proseslərlə uzlaşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atılıb. Misir Mərdanovun baş redaktorluğu ilə nəşr olunan "Azerbaijan journal of Mathematics" jurnalı yüksək indeksli jurnallar sırasına daxil olub və "Scopus" bazasında indekslenir.

Akademik İsa Həbibbəyli Misir Mərdanovun çoxsaylı yetirmələrinin olduğunu da vurğulayıb. Qeyd edib ki, bu sırada fəlsəfə doktorları və elmlər doktorları, eləcə də elmi rəhbəri, opponent və rəsmi opponent, rəyçisi, kitablarının redaktoru və elmi məsləhətçisi olduğu çoxsaylı alimlər yer alır.

AMEA rəhbəri bildirib ki, Azərbaycan riyaziyyat elminin bütün istiqamətlərində və sahələrində həyata keçirilən böyük miqyaslı işlərdə Misir Mərdanov ağısaqqal kimi, alim kimi həmin proseslərin inkişafına və irəli aparılmasına mühüm kömək göstərib. Akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb ki, Misir Mərdanov bu gün də riyaziyyat elminin inkişafına həsr olunmuş elmi axtarışlarını davam etdirir.

AMEA prezidenti çıxışının sonunda Misir Mərdanovu 80 illik yubileyi münasibətilə ürəkdən təbrik edib, ona "AMEA-nın döş nişanı" və hədiyyələr təqdim edib.

Tədbirdə çıxış edən **Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin birinci müavini Əli Əhmədov** Misir Mərdanovu yubileyi və dövlət başçısı tərəfindən "Şərəf" ordeni ilə təltif edilməsi münasibətilə təbrik edib.

Misir Mərdanovun Azərbaycanın ictimai-siyasi, elm və təhsil həyatında çox böyük xidmətləri olduğunu deyən Əli Əhmədov vurğulayıb ki, o, böyük alim kimi Azərbaycan riyaziyyat elminə öz töhfələrini verib. Misir Mərdanovun həm Bakı Dövlət Universitetinin rektoru, həm də Azərbaycanın təhsil naziri kimi hər iki vəzifədə kifayət qədər səmərəli fəaliyyət göstərdiyini bildiren Əli Əhmədov qeyd edib ki, Misir Mərdanov 1990-cı illərdə, Azərbaycanın ağır günlərində qısa müddətdə universitetin infrastrukturunu ciddi şəkildə dəyişdirib. Beləliklə də universitetin siması dəyişib və tədris sahəsində əhəmiyyətli canlanma baş verib.

Əli Əhmədov bildirib ki, Bakı Dövlət Universitetində əldə olunan yüksək nailiyyətlər Misir Mərdanovun daha yüksək pilləyə və Azərbaycan təhsilində daha böyük xidmətlər göstərə biləcək bir vəzifəyə təyin olunması üçün əsas olub. Qeyd edib ki, Misir Mərdanov sonrakı dövrdə təhsil naziri olduğu zaman da həm universitet təhsilinə, həm də orta məktəb təhsilinə böyük töhfə verib.

Milli Məclis sədrinin birinci müavini qeyd edib ki, Misir Mərdanov ölkənin ictimai-siyasi həyatında da yaxından iştirak edir. O, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi irsinin və həyata keçirdiyi siyasətin təbliği istiqamətində Misir Mərdanovun fəaliyyətini xüsusi qeyd edib. Diqqətə çatdırıb ki, Misir Mərdanov universitet rektoru olarkən Azərbaycanda ilk dəfə Bakı Dövlət Universitetində Heydər Əliyev məktəbi yaradıb. Əli Əhmədovun sözlərinə görə, bu ənənə sonralar digər universitetlərdə davam etdirilib. Əli Əhmədov vurğulayıb ki, həmin məktəblər Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi irsinin, bu gün isə Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasətin təbliğində böyük rol oynayır.

Əli Əhmədov 2004-cü ildə Misir Mərdanovun təhsil naziri olduğu dövrdə birlikdə həyata keçirdikləri "Heydər Əliyev olimpiadası" layihəsini də xatırladı. Bildirib ki, həmin vaxt gözəl bir layihənin əsası qoyulub və layihə bu günə qədər Azərbaycan məktəblərində davam etdirilir.

Elmi sessiyada, həmçinin **AMEA-nın vitse-prezidenti akademik Rəşad Əliyev, AMEA-nın vitse-prezidenti akademik Dilqəm Tağıyev, AMEA-nın həqiqi üzvü Əli Abbasov, Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri akademik Yusif Məmmədov, Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri akademik Abel Məhərrəmov, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin direktoru akademik Nizami Cəfərov, AR Elm və Təhsil Nazirliyinin Riyaziyyat İnstitutunun şöbə müdiri fizika-riyaziyyat elmləri doktoru Telman Məlikov və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin kafedra müdiri pedaqoji elmlər doktoru, professor Fərrux Rüstəmov** çıxış edərək professor Misir Mərdanovun zəngin ictimai-siyasi fəaliyyətindən, Azərbaycan elminin və təhsilinin inkişafındakı xidmətlərindən danışdılar.

Sonda çıxış edən Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanov tədbirin təşkilatçalarına və iştirakçılara minnətdarlığını bildirib.

Çıxışlardan sonra xatirə şəkilləri çəkdirilib.

AMEA prezidenti İsa Həbibbəyli "Anadolu Məktəbi" layihəsinin iştirakçıları ilə görüşüb

AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli Türkiyənin "Anadolu Məktəbi" layihəsi çərçivəsində reallaşan "Dildə, fikirdə, işdə birlik: Azərbaycan-Türkiyə Birgə Mütaliə Proqramı"nın iştirakçıları ilə görüşüb.

Görüşdə AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, "Anadolu Məktəbi" Vəqfinin Məvəkilləri Heyətinin üzvü Məhəmməd Hakan Tanrıöver, Yunus Əmrə İnstitutunun Bakı nümayəndəliyinin direktoru Gökhan Seyhan, "Anadolu Məktəbi" Müəllif Mütaliə Proqramının beynəlxalq koordinasiya Səlcuq Çınar, AMEA Rəyasət Heyəti aparatının şöbə müdirləri və gənc alimləri, Türkiyədən gəlmiş universitet tələbələri iştirak edəblər.

Proqram iştirakçıları əvvəlcə AMEA Rəyasət Heyətinin binası və Birinci Türkoloji Qurultayın keçirildiyi tarixi zal ilə tanış olublar.

Görüşdə çıxış edən AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli Birinci Türkoloji Qurultayın tarixi əhəmiyyətindən ətraflı bəhs edib. AMEA rəhbəri bu il Birinci Türkoloji Qurultayın



100 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında keçirilən tədbirlər və çap edilən fundamental monoqrafik nəşrlər barədə qonaqlara məlumat verib.

Sonra çıxış edən "Anadolu Məktəbi"-nin Himayəçilər Şurasının üzvü Məhəmməd Hakan Tanrıöver tarixi qurultay və burada aparılan elmi

müzakirələr barədə danışmış, əhəmiyyətini diqqətə çatdırıb.

Yunus Əmrə İnstitutunun Bakı nümayəndəliyinin direktoru Gökhan Seyhan çıxışında tədbirin əhəmiyyətindən danışmış, görüş iştirakçılarına təşəkkürünü bildirib. O, ortaq gələcəyin məhz ortaq ədəbiyyatı mütaliə edən və bu zəngin irsdən

bəhrələnen gənclər vasitəsilə formalaşacağını vurğulayıb.

AMEA-nın Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun şöbə müdiri, memarlıq üzrə fəlsəfə doktoru Rəşad Əliyevə çıxış edərək Birinci Türkoloji Qurultayın keçirildiyi binasının tarixi haqqında ətraflı məlumat verib.

Ankara Yıldırım Bəyazıt Universitetinin tələbəsi Rəşad İsmayilov isə çıxışında türk dilində tələbələrə Birinci Türkoloji Qurultayın keçirildiyi tarixi bina və zal ilə tanışlıqdan məmnun olduqlarını dilə gətirib.

Tədbirdə Azərbaycan və Türkiyə arasında elmi-ədəbi əlaqələrin inkişafı, qarşılıqlı əməkdaşlığın genişləndirilməsi perspektivləri müzakirə olunub, iki qardaş ölkə arasında mövcud olan birlik və həmrəyliyin möhkəmləndirilməsində elm və ədəbiyyatın xüsusi rolu vurğulanıb, belə layihələrin Türkiyə dünyasında ortaq ədəbi və mədəni dəyərlərin təbliği, gələcək nəsillərə çatdırılması baxımından böyük əhəmiyyət daşıdığı diqqətə çatdırılıb.

Görüşün sonunda qarşılıqlı olaraq kitab hədiyyələri təqdim edilib və xatirə şəkilləri çəkdirilib.

AMEA-da "Elektroenergetika və elektrik mühəndisliyinin izahlı terminlər lüğəti" müzakirə olunub

AMEA-nın Rəyasət Heyətinin binasında AR Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyasının sədri, AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli ilə ADA Universiteti tərəfindən çapa hazırlanan "Elektroenergetika və elektrik mühəndisliyinin izahlı terminlər lüğəti"nin müzakirəsi aparılıb.

Lüğət ADA Universitetinin İnformasiya texnologiyaları və mühəndislik fakültəsinin baş müəllimi Orxan Kərimzadənin təşəbbüsü və ADA Universiteti Fondunun dəstəyi ilə hazırlanıb.

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, hazırda elektroenergetika və elektrik mühəndisliyi sürətlə inkişaf edən, yeni texnologiyaların və elmi istiqamətlərin intensiv şəkildə tətbiq olunduğu sahələrdədir. Terminologiya Komissiyasının sədri diqqətə çatdırıb ki, bərpa olunan enerji mənbələrinin, enerji saxlama sistemlərinin, ağıllı şəbəkələrin, rəqəmsal idarəetmə və avtomatlaşdırma sistemlərinin, elektrik nəqliyyatının, enerji səmərəliliyi texnologiyalarının və digər müasir istiqamətlərin inkişafı yeni terminlərin meydana çıxmasına və mövcud terminlərin məzmununun genişlənməsinə səbəb olur. Akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb ki, bu baxımdan təqdim olunan lüğət elektroenergetika və elektrik mühəndisliyi üzrə terminoloji bazanın zənginləşdirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.



"Xüsusilə sistemləşdirilmiş terminoloji baza süni intellekt texnologiyalarının inkişafı baxımından önəmlidir. Elektroenergetika və elektrik mühəndisliyi üzrə süni intellekt əsaslı axtarış, sual-cavab və məsləhət sistemlərinin düzgün fəaliyyət göstərməsi üçün sahəyə aid terminlərin Azərbaycan dilində vahid və elmi əsaslandırılmış şəkildə təqdim edilməsi mühüm şərtlərdən biridir. Lüğətin elektron və strukturlaşdırılmış formatda hazırlanması gələcəkdə onun süni intellekt sistemlərinin, elektron tədris platformalarının və digər rəqəmsal informasiya resurslarının terminoloji məlumat bazası kimi istifadəsinə imkan verəcək", - deyə akademik İsa Həbibbəyli bildirib.

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, ümumilikdə, lüğət elektroenergetika və elektrik mühəndisliyi sahəsində Azərbaycan dilində elmi-texniki terminologiyaların inkişafına, terminlərin düzgün və vahid istifadəsinə, tədris və elmi-tədqiqat fəaliyyətinin informasiya təminatının yaxşılaşdırılmasına xidmət edən əhəmiyyətli elmi-metodik vəsaitdir.

Tədbirdə çıxış edən Terminologiya Komissiyasının bölmə rəhbəri akademik Arif Həşimov lüğətin mühüm cəhətləri haqqında məlumat verib. Onun sözlərinə görə, lüğətin mühüm əhəmiyyəti elektroenergetika və elektrik mühəndisliyinin müxtəlif istiqamətlərini əhatə etməsidir.

Tədbirdə çıxış edən Terminologiya Komissiyasının bölmə rəhbəri akademik Arif Həşimov lüğətin mühüm cəhətləri haqqında məlumat verib. Onun sözlərinə görə, lüğətin mühüm əhəmiyyəti elektroenergetika və elektrik mühəndisliyinin müxtəlif istiqamətlərini əhatə etməsidir.

Terminologiya Komissiyasının üzvü, AMEA-nın müxbir üzvü Səlimə Mehdiyeva isə çıxışında qeyd edib ki, terminlərin aydın və elmi əsaslarla izah edilməsi müxtəlif səviyyələrdə olan istifadəçilərin sahəyə aid anlayışları daha düzgün mənimsəməsinə imkan verir.

Daha sonra Terminologiya Komissiyasının sədr müavini filologiya

elmləri doktoru, professor Sayal Sadıqova lüğət haqqında məlumat verib. O bildirib ki, 5000-dən çox termini özündə birləşdirən bu lüğətdə terminlərin vahid yazılışının, dəqiq təriflərinin və mümkün olduqda terminlərarası əlaqələrin sistemli şəkildə təqdim edilməsi onun gələcəkdə elektron terminoloji baza kimi inkişaf etdirilməsi üçün baza yaradır.

Tədbirdə, həmçinin AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru professor Nadir Məmmədli və Dilçilik İnstitutunun aparıcı elmi işçisi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Sima Quliyeva çıxış edərək lüğətdə əksini tapmış terminlərlə bağlı fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

Sonda ADA Universitetinin İT və mühəndislik fakültəsinin baş müəllimi Orxan Kərimzadə çıxış edərək səsləndirilən təkliflərin nəzərə alınacağı deyib, müzakirələr üçün minnətdarlığını bildirib.

Pakistanın Müslim İnstitutunun direktoru AMEA prezidentinə məktub göndərib



Pakistan İslam Respublikasının Müslim İnstitutunun direktoru Sahibzadə Sultan Əhməd Əli AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyliyə 27 Sentyabr - Anım Günü münasibətilə məktub göndərib.

Məktubda deyilir:

"Hörmətli akademik İsa Həbibbəyli, Salamlarınızı və ən xoş arzularımızı qəbul etməyinizi xahiş edirik.

Cəmiyyətimiz adından sizə 27 Sentyabr - Anım Günü münasibətilə səmimi hisslərimizi bildiririk.

Bu əlamətdar gündə şəhidlikləri və fədakarlıqları ilə millətə yeni nəfəs verən və tarixi qələbəyə yol açan Azərbaycanın igid oğullarını böyük ehtiramla yad edirik. Şəhidlərin xatirəsi əbədi olsun.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zəti-əlliləri İlham Əliyevin uzaqgörən rəhbərliyi altında Azərbaycanın necə sürətlə inkişaf etdiyini görmək həqiqətən sevinjindir.

Ən yüksək ehtiramımızı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

Yaşasın Azərbaycan-Pakistan qardaşlığı.

Hörmətlə,
H.E. Sahibzadə Sultan Əhməd Əli
Müslim İnstitutunun direktoru"

Akademik Rasim Əliquliyev: "Milli süni intellekt modellərinin yaradılması fundamental elmi yanaşma tələb edir"

Qısa müddət ərzində Azərbaycanda müdafiə sənayesi və bü-tövlükdə kibertəhlükəsizlik sektoru əhəmiyyətli inkişaf yolu keçib. Bu sahədə qabaqcıl texnologiyalar, süni intellekt həlləri və digər müasir innovasiyaların tətbiqi tədqiqatçıdır.

Bu fikirləri açıqlamasında AMEA-nın vitse-prezidenti, Elm və Təhsil Nazirliyinin İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru akademik Rasim Əliquliyev bildirib. Alim vurğulayıb ki, elmi tutumlu rəqəmsal və süni intellekt texnologiyalarının mənimsənilməsi və tədqiqi, bu sahədə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, eləcə də Prezident İlham Əliyev tərəfindən strateji vəzifə kimi irəli sürülən milli süni intellekt modellərinin işlənilib hazırlanması fundamental elmi yanaşma tələb edir: "Milli süni intellekt modelinin formalaşdırılması üçün onun əsasını təşkil edən data resursları, alqoritmlər, riyazi modelər, həmçinin kadr potensialı milli resurslara əsaslanmalıdır".

Akademik Rasim Əliquliyev 30 ildən çoxdur ki, İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunda kibertəhlükəsizliyin elmi-nəzəri əsaslarının formalaşdırılması, peşəkar mütəxəssislərin,



tədris vəsaitlərinin hazırlanması və bu sahədə görülən işlərin populyarlaşdırılması istiqamətində məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirildiyini, institutun ölkəmizdə milli kibertəhlükəsizlik ekosisteminin formalaşdırılmasına töhfə verdiyini söyləyib. O, eyni zamanda, elmi müəssisələr və ali məktəblərin birgə iştirakı ilə müvafiq sahədə tədqiqat prioritetlərinin müəyyənləşdirilməsi və kadr potensialının inkişaf etdirilməsi üçün vahid elmi platformanın yaradılmasının məqsədəuyğun olduğunu vurğulayıb.

Alimin sözlərinə görə, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın yeni rəqəmsal arxitekturasının formalaşdırılmasının əsas strateji hədəflərindən biri də dövlət maraqları çərçivəsində inteqrasiya olunmuş rəqəmsal mühitin qurulması, vahid mil-

li data ekosisteminin yaradılması və idarəetmənin səmərəliliyi kimi kompleks məsələlərin həll edilməsidir.

Bu gün Azərbaycanda milli kibertəhlükəsizlik ekosisteminin uğurla formalaşdığını diqqətə çatdıran akademik kibertəhlükəsizliyin kritik infrastrukturların qorunması, insan hüquqlarının təmin olunması və digər çoxaspektli məsələləri əhatə etdiyini qeyd edib, bu istiqamətdə müvafiq qurumların qarşısında mühüm vəzifələrin dayandığını vurğulayıb.

AMEA-nın vitse-prezidenti müdafiə və kritik sektorlara cavabdeh dövlət qurumlarının fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək, bu sahədə gedən proseslərin dövlət maraqları və strateji vəzifələr nəzərə alınmaqla vahid mərkəzdən koordinasiyasını, effektiv idarə olunmasını təmin edən mexanizmin formalaşdırılmasının vacibliyini də vurğulayıb: "Dövlət qurumları, elmi müəssisələr, biznes sektoru və vətəndaş cəmiyyəti institutları arasında daha sıx əməkdaşlıq təmin edilməli, mütəmadi olaraq elmi müstəvidə müzakirələr təşkil olunmalıdır".

Akademik Rasim Əliquliyev İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun bu proseslərdə yaxından iştirak etməyə və qarşıya qoyulan mühüm vəzifələrin həyata keçirilməsində elmi dəstək göstərməyə hazır olduğunu bildirib.

İraq türkmanları və Misir nümayəndələri ilə qarşılıqlı əlaqələrin müzakirəsi

İraqda nəşr olunan "Türkman mədəniyyəti" jurnalının baş redaktoru doktor Sabah Kərküklü və tanınmış jurnalist, misirli tədqiqatçı Əhməd Tarabeik AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünəslıq İnstitutunda olublar.



Qonaqlar AMEA-nın vitse prezidenti vəzifəsini icra edən, akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünəslıq İnstitutunun direktoru, akademik Gövhər Baxşəliyeva ilə görüşüblər.

Görüşdə türkman-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi, tarixi irsin öyrənilməsi, eyni zamanda Azərbaycan və ərəb ölkələri arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, müştərek layihələrin birgə icrası barədə söhbət aparılıb.

Akademik G.Baxşəliyeva Şərqsünəslıq İnstitutunda çap olunmuş son kitablar barədə məlumat verib. Sabah Kərküklü bu kitablardan bəzilərinin tərcümə edərək İraqda nəşr etdirmək istəyini bildirib. Azərbaycanla bağlı olunmuş 4 kitabın, çoxsaylı məqalələrin müəllifi Əhməd Tarabeik bu sahədə tədqiqatlarından bəhs edib.

Akademik İsmayıl Hacıyev Ərzurumda keçirilən konfransda çıxış edib



Türkiyənin Ərzurum şəhərində Ərzurum İnkişaf Vəqfinin təşəbbüsü, Müstəqil Sənayeçi və İş Adamları Dərnəyi, Şərqi Anadolu İxracatçılar Birliyi, Şərqi Anadolu Jurnalistlər Cəmiyyətinin və AMEA Naxçıvan Bölməsinin təşkilatlığı ilə "30-cu Sultan Səhisi: Zəngəzur dəhlizi" konfransı keçirilib.

Ərzurum Valisi Aydın Baruşun, dövlət, qurum, təşkilat nümayəndələrinin, elm və iş adamlarının iştirak etdiyi konfransın builki əsas mövzusu "Zən-

gezür dəhlizi" və onun region iqtisadiyyatına, xüsusilə Şərqi Anadolu bölgəsinə gətirəcəyi yeniliklər, dəhlizin Türkiyə, Azərbaycan, Qafqaz və Mərkəzi Asiya üçün açacağı yeni ticarət imkanları olub.

Konfransda AMEA Naxçıvan Bölməsinin sədri, akademik İsmayıl Hacıyev iştirak edib.

Akademik çıxışında Zəngəzurun tarixi, etnik tərkibi, dəhlizin yaranması, hazırda dəmiryolu xəttində görülən işlərin mövcud vəziyyəti haqqında məlumat verib. Bildirilib ki, 1920-ci ildə Zəngəzur Rusiya tərəfindən "müba-

səli ərazi" elan edilmiş, sovet rəhbərliyi tərəfindən Azərbaycandan qoparılararaq Ermənistanla verilməsi nəticəsində Naxçıvanın Azərbaycanın əsas hissəsi ilə birbaşa quru əlaqəsi kəsilmişdir. İkinci Qarabağ müharibəsində əldə edilən Zəfərin yaratdığı reallıq fonunda Zəngəzur dəhlizinin açılması istiqamətində reallaşdırılan layihələr Azərbaycanın əsas hissəsini Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək, həmçinin Türkiyə və digər beynəlxalq nəqliyyat xətlərinə çıxış imkanları yaradacaq.

Konfransda xatirə olaraq kitablar hədiyyə edilib.

Zəngin elmi irs

Akif Əli oğlu Nərimanov Azərbaycan neft-qaz sənayesinin və geologiya elminin inkişafına mühüm töhfələr vermiş, ölkənin zəngin neft-qaz potensialının öyrənilməsi və mənimsənilməsi istiqamətində uzun illər səmərəli elmi və istehsalat fəaliyyəti göstərmiş görkəmli alim, geologiya-mineralogiya elmləri doktoru, professor Respublikanın əməkdar mühəndisi, yüksək ixtisaslı neft geoqu və tanınmış istehsalat mütəxəssisidir.



Cənubi Xəzər hövzəsində dərinde yatan horizontların neft-qazlılıq perspektivlərinin elmi əsaslandırılması istiqamətində Akif Nərimanovun xidmətlərini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Onun bu tədqiqatlarının nəticələri 1984-cü ildə XXVII Dünya Geoloji Konqresində məruzə edilib və geniş müzakirəyə səbəb olmuş və SSRİ Elmlər Akademiyası sisteminə həmin ilin ən yaxşı elmi işləri siyahısına daxil edilmişdir.

Bu dərin araşdırmaların nəticəsi olaraq, o, 1983-cü ildə geologiya-mineralogiya üzrə "Cənubi Xəzərin qərb şelfində neft və qaz yataqlarının formalaşması (axtarış işlərinin perspektivli istiqamətlərinin müəyyənəşdirilməsi ilə əlaqədar)" mövzusunda elmlər namizədliyi dissertasiyasını, 1990-cı ildə "Dərin çöküntülərin neft-qazlılıqının geoloji əsasları (Cənubi Xəzər çökəkliyi təmsalında)" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

Onun elmi əsərləri Azərbaycanla yanaşı beynəlxalq elmi nəşrlərdə də dərc olunub. O, AAPG və EAGE kimi beynəlxalq təşkilatların tədbirlərində çoxsaylı məruzələrlə çıxış edib. 2014-cü ildə Akif Nərimanovun həmmüəllifliyi ilə Azərbaycanın neft geologiyasının tarixinə həsr olunmuş "Prometeydən bu günə qədər: Azərbaycanda neft geologiyasının yaranması və inkişafı tarixi" adlı kitabı nəşr edilib. Bu fəaliyyəti nəticəsində o, Cənubi Xəzər hövzəsinin neft-qaz geologiyası üzrə tanınmış mütəxəssis kimi ölkəmizdə və beynəlxalq elmi dairələrdə də tanınıb. O, uzun illərdir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının eksperti olaraq peşəkar elmi kadrların hazırlanmasında iştirak edir.

Akif Nərimanovun elm sahəsindəki fəaliyyətinin başqa bir istiqaməti "Azərbaycan Geoqu" elmi bülleteni ilə bağlıdır. O, 2014-cü ildən nəşrin baş redaktorudur. Çoxşəxəli istehsalat və elmi fəaliyyəti ilə yanaşı, Akif Nərimanov 18 il ərzində əvəzçilik əsasında Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində professor kimi pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, zəngin elmi və istehsalat təcrübəsini gənc nəsle ötürərək müxtəlif geoloji fənləri tədris etmişdir.

Akif Nərimanovun peşəkar, elmi və ictimai fəaliyyəti yalnız ölkə miqyası ilə məhdudlaşmamış, onun təşəbbüsləri Azərbaycanın neft-qaz geologiyası sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafına da xidmət etmişdir. AAPG təşkilatının fəal üzvü olaraq, o, 1990-cı illərdə Azərbaycanda neft geoqqlarının peşəkar təşkilatlanmasında mühüm rol oynayıb və Azərbaycan Neftçi Geoqqları Cəmiyyətinin yaradılmasının təşəbbüskarlarından və qurucularından biri olub və uzun müddət təşkilata rəhbərlik edib. Eyni zamanda Avropa Yer Elmləri Alimləri və Mühəndisləri Assosiasiyası (EAGE) ilə də fəal əməkdaşlıq edib və onun Azərbaycan bölməsinin inkişafında iştirak edib.

Akif Nərimanovun fəaliyyəti yalnız elm və dövlət neft şirkəti ilə məhdudlaşmayıb. O, Azərbaycanın neft xidmətləri sektorunda beynəlxalq şirkətlərlə müştərək müəssisələrin yaradılmasında da iştirak edib. Onun təşəbbüsü ilə 1995-ci ildə SOCAR və Hollandiyanın Fugro şirkəti ilə "Azəri-Fugro"; 1999-cu ildə Schlumberger ilə "Azlab"; 2005-ci ildə ABŞ-ın Target şirkəti və Siemens ilə "Oil & Gas ProServ" müştərək müəssisələri yaradılmışdır. Akif Nərimanov, bu müəssisələrin direktorlar şuralarına rəhbərlik edib.

Zəngin istehsalat, elmi və ictimai fəaliyyətinə görə Akif Nərimanov müxtəlif elmi və peşəkar təltiflərə layiq görülüb, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar Mühəndisi" fəxri adına və Prezident təqəddünə; Ukrayna Geoqqlar Komitəsinin qızıl medalına, AAPG Special Award mükafatına. AAPG-nin xüsusi mükafatı onun neft geologiyasına, xüsusilə Cənubi Xəzər hövzəsinin öyrənilməsinə, Azərbaycan Neftçi Geoqqları Cəmiyyətinin yaradılmasına və gənc geoqqların inkişafına töhfələri ilə əlaqəlidir.

O, həmçinin Rusiya Təbii Elmlər Akademiyasının və Avropa Akademiyasının üzvüdür. Zəngin elmi irsini və çoxillik peşəkar təcrübəsini böyük əzmlə davam etdirən Akif Nərimanov elmi və ictimai fəaliyyətini uğurla sürdürür, Azərbaycan neft geologiyası elminin və neft sənayesinin inkişafına öz dəyərli töhfələrini verməkdə davam edir. Azərbaycan Neftçi Geoqqları Cəmiyyətinin İdarə Heyətinin sədri kimi o, gənc geoqqların peşəkar inkişafına, onların müasir elmi biliklərə yiyələnməsinə və milli geologiya məktəbinin ənənələrinin layiqincə davam etdirilməsinə xüsusi diqqət və qayğı göstərir.

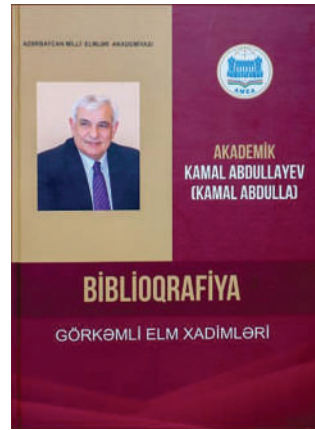
Akif müəllimin zəngin həyat yolu, çoxillik elmi və istehsalat fəaliyyəti, Azərbaycan neft geologiyasının inkişafına verdiyi töhfələr və gənc nəslin yetişdirilməsində göstərdiyi fədakar xidmətlər böyük ehtiram və minnətdarlıq doğurur.

Akif Əli oğlu Nərimanov 80 illik yubileyi münasibətilə səmimi-qəlbədən təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı, uzun ömür, tükenməz enerji, gələcək fəaliyyətində uğurlar və doğma Azərbaycan neft geologiyasının inkişafı naminə qarşdakı illərdə də uğurlar arzularınıq!

Arzu CAVADOVA
SOCAR-ın vitse-prezidenti
yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Akademik Kamal Abdullanın biblioqrafiyası çap olunub

Azərbaycan xalqı dünya elm və mədəniyyət tarixinə adlarını əbədi həkk etmiş minlərlə, on minlərlə görkəmli elm və mədəniyyət xadimi bəxş etmişdir. Bu insanlar öz həyatlarını, qəlbələrini və zəkalarını bütünlüklə ali məqsəddə - xalqın, başəriyyətin maariflənməsi və tərəqqisinə həsr etmişlər. Belə bir şərəfli ömür yaşamaq Azərbaycan xalqının görkəmli elm xadimi, dünyaşöhrətli alim-yazar Kamal Abdullaya da nəsib olmuşdur.



"Görkəmli elm xadimləri, yazarlar və tanınmış ziyalılar Kamal Abdulla haqqında" bölməsində dünyanın görkəmli elm adamlarının, ictimai-siyasi xadimlərinin, yazarlar və tanınmış ziyalıların Kamal Abdulla haqqında fikirləri yer alır. Bu bölmə müəlliflərin geniş əhatəsi və yüksək nüfuzu ilə diqqət çəkir. Siyahıda yer alan 150-dən çox imza təkcə Azərbaycanla məhdudlaşmır. İtaliya, Almaniya, Fransa, Rusiya, Türkiyə, ABŞ və digər ölkələrin tanınmış alimləri, filosofları, ictimai və din xadimləri Kamal Abdullanın yaradıcılığına dair dəyərli fikirlərini bölüşmüşlər.

Kamal Abdullanın çoxşəxəli elmi və bədii yaradıcılığı Azərbaycan filologiyasının müasir inkişaf mərhələsində nəzəri-metodoloji istiqamətlərin müəyyənəşməsinə mühüm rol oynamışdır. Google Scholar və digər elmi bazalarda əks olunan məlumatlara əsasən, H-indeks göstəricisi 18 olan Kamal Abdullanın tədqiqatları dilçilik, folklorşünaslıq, ədəbiyyatşünaslıq və mədəniyyətşünaslıq sahələrinin qarşılıqlı əlaqəsi əsasında formalaşaraq humanitar elmlərdə fənlərəsi yanaşmanın inkişafına ciddi töhfə vermişdir. Alim üçün elm sərhədsiz bir aləmdir; burada rəşionalıq, intuisiya və davamlı yenilənmə bir-birini tamamlayır. Onun əsərlərində fəlsəfi baxış bucağı, sosioloji və psixoloji ölçülər, eləcə də məntiqi yanaşma Türk dünyasında elmi düşüncənin formalaşmasına təsir göstərmişdir.

Ədəbiyyatşünaslıq və tənqid sahəsindəki araşdırmaları da onun humanitar düşüncə sisteminin ayrılmaz hissəsidir. Kamal Abdulla ədəbiyyat faktını yalnız ayrıca hadisə kimi deyil, geniş mədəni, fəlsəfi və tarixi kontekstin tərkib hissəsi kimi qiymətləndirmişdir. Bu yanaşma onun bədii yaradıcılığında da öz əksini tapmış, yazıçı kimi fəaliyyətində yeni estetik axtarışlar, fərqli poetik modellər və orijinal bədii konsepsiyalarla təzahür etmişdir.

Kamal Abdullanın pyesləri, hekayələri, romanları, esseləri, şeirləri Azərbaycanda və xarici ölkələrdə çap olunmuş, əsərləri çoxsaylı dillərə tərcümə edilmişdir. O, mədəniyyət sahəsində apardığı təşkilati və maarifçi fəaliyyəti ilə də Azərbaycan humanitar mühitində mühüm rol oynamış, dil və mədəniyyətin qarşılıqlı əlaqələrinin ictimai şüurda möhkəmlənməsinə töhfə vermişdir.

Kamal Abdullanın elmi axtarışları, bədii yaradıcılığı və mədəniyyət sahəsindəki təşəbbüsləri bütöv bir sistem kimi bir-birini tamamlayır və müasir Azərbaycan humanitar mühitində özünəməxsus iz qoyur.

Bu zəngin irsi daha yaxından tanımaq, onun elmi və bədii fəaliyyətini ardıcılıqla izləmək üçün hazırlanmış bu biblioqrafiya oxucuya geniş imkanlar açır. Biblioqrafiya yalnız bir şəxsin yaradıcılıq salnaməsi deyil, həm də Azərbaycan elminin və mədəniyyətinin son onilliklərdə keçdiyi yolun canlı şahididir. Bu toplu oxucunu Kamal Abdullanın çoxcəhətli irsi ilə tanış edir, onun şəxsiyyətini və yaradıcılığını daha dərinləndirərək etməyə imkan verir.

Biblioqrafiyada Kamal Abdullanın elmi-pedaqoji fəaliyyətinin əsas tarixləri, elmi və bədii əsərləri, tərcümələri, rəhbərlik etdiyi layihələr haqqında olan yazılar və digər çoxsaylı fəaliyyət sahələri sistemli şəkildə toplanmışdır.

Kitabın ilk səhifələrində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları təqdim olunur. Bu sənədlər görkəmli alim Kamal Abdullanın elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinə verilən yüksək dövlət qiymətinin bariz nümunəsidir. "Əməkdar elm xadimi" fəxri adı, "Şöhrət" və "Şərəf" ordenləri ilə təltif olunması onun uzun illər ərzində Azərbaycan elminin, mədəniyyətinin və ictimai həyatının inkişafına verdiyi misilsiz töhfələrinin rəsmi təsdiqidir. Bu rəsmi sənədlər Kamal Abdullanın yaradıcılıq bioqrafiyasının ayrılmaz hissəsi kimi təqdim olunur və oxucunu sonrakı bölmələrə - alimin elmi əsərləri, bədii yaradıcılığı, tərcümələri və ictimai fəaliyyətinə dair geniş məlumatlara hazırlayır.

Biblioqrafiyanın "Həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinin əsas tarixləri" bölməsi Kamal Abdullanın ömür yolunu ardıcıl mərhələlərdə izləməyə imkan verir. Burada onun 1968-ci ildə orta məktəbdə bitirməsindən başlayaraq ali təhsil illəri, aspirantura dövrü, namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi, elmi müəssisələrdə və ali məktəblərdə tutduğu vəzifələr, televiziya və maarifçilik fəaliyyəti, rektorluq illəri və dövlət müşavirliyi kimi mühüm mərhələlər əks olunmuşdur.

Bu tarixlərdən aydın görünür ki, Kamal Abdulla yalnız dilçilik və ədəbiyyatşünaslıq sahəsində deyil, həm də mədəniyyət, multikulturalizm və ictimai həyatın müxtəlif istiqamətlərində böyük rol oynamışdır. Onun fəaliyyəti həm milli, həm də beynəlxalq miqyasda tanınmış, müxtəlif ölkələrin ali mükafatları və ordenləri ilə qiymətləndirilmişdir.

Umberto Eko, Oļas Süleymanov, Anar, Elçin, Franko Kardini və Ziqfrinde Hartmann kimi dünyaşöhrətli simaların rəyləri onun fəaliyyətinin elmi, bədii və ictimai müstəvidəki çoxşəxəlliyini təsdiqləyir. Əvvəlki bölmədəki faktlar burada öz real ictimai rezonansını tapır: Kamal Abdullanın ömür yolu yalnız bioqrafik ardıcılıqla deyil, həm də yüzlərlə qələm sahibinin obyektiv baxışları ilə bütövləşir. Beləliklə, bu bölmə oxucuya ədibin portretini quru faktlarla deyil, beynəlxalq intellektual elitanın dəyərləndirmələri ilə təqdim edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, biblioqrafiyanın əsas hissəsi ənənəvi bölgələrdən fərqli bir struktura qurulmuşdur. Burada hər ilin altında ayrıca bölmələr açılır - "Elmi kitab və monoqrafiyalar", "Məqalə, tezis, esse, ön söz, rəy, elmi söhbətlər", "Bədii nəşrlər", "Müəssisələr", "Elmi redaktorluq", "Haqqında yazılanlar", "Mükafatlar və təltiflər". Bu yanaşma oxucuya onun ömür yolunun inkişaf mərhələlərini aydın göstərir, konkret bir ilin içində onun bütün fəaliyyətinin - elmi kitab və monoqrafiyalarını, məqalə və esselərini, bədii nəşrlərini, müəssisələrini, redaktorluq işlərini, haqqında yazılanları, mükafat və təltifləri - bir yerdə görmək imkanı verir. Bu strukturun üstünlüyü ondadır ki, hər il onun həyatında baş verən hadisələr bütöv bir tablo kimi görünür: məsələn, bir ildə həm elmi kitab, həm bədii əsər, həm də mükafat varsa, oxucu həmin ilin Kamal Abdulla üçün necə məhsuldar olduğunu dərhal anlayır.

Biblioqrafiyanın bütün bölmələrində materiallar vahid prinsip əsasında - əlifba sırası ilə sistemləşdirilmişdir. Bu səbəbdən mənbələrin təqdim olunma ardıcılığı xronoloji deyil, əlifba sırasına uyğun müəyyən edilmişdir. Belə sistemləşdirmə biblioqrafik vəsaitdən istifadəni asanlaşdırır və oxucunun axtardığı mənbəni daha operativ şəkildə tapmasına imkan verir.

Kamal Abdulla uzun illər ali məktəblərdə və elmi-tədqiqat müəssisələrində fəaliyyət göstərmiş, çoxsaylı doktorant və dissertantlara elmi rəhbərlik etmişdir. Onun rəhbərliyi ilə müdafiə olunan tədqiqatlar dilçilik, ədəbiyyatşünaslıq, türkologiya və mədəniyyətşünaslıq sahələrini əhatə edir. Biblioqrafiyada bu fəaliyyətin tam siyahısı ayrıca təqdim olunmasa da, faktın özü Kamal Abdullanın elmi məktəb formalaşdıran alim kimi rolunu aydın şəkildə təsdiqləyir.

Biblioqrafiyanın maraq doğuran bölmələrindən biri də "Haqqında yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi"dir. Bu bölmədə Kamal Abdullanın həyatı, elmi və bədii yaradıcılığı haqqında müxtəlif dillərdə qələmə alınmış əsərlərin müəllifləri əlifba sırası ilə təqdim edilmişdir. Biblioqrafiyada Azərbaycan və xarici dillərdə əsərləri nəşr olunmuş 500-dən çox müəllifin adının yer alması Kamal Abdulla şəxsiyyətinə və onun çoxşəxəli fəaliyyətinə göstərilən elmi və ictimai marağın geniş miqyasını təsdiqləyir.

Biblioqrafiyanın son bölməsində Kamal Abdullanın müxtəlif illərə aid fotosəkilləri təqdim olunur. Bu fotolar alimin həyat və yaradıcılıq yolunun müxtəlif mərhələlərini, xüsusilə gənclik illərindən başlayaraq elmi və ictimai fəaliyyət dövrlərini əhatə edir. Burada onun müəllimləri ilə birlikdə olduğu, elmi mühitdə formalaşma prosesini əks etdirən, eləcə də görkəmli ziyalılar və ictimai xadimlərlə çekilmiş şəkilləri yer almışdır. Bu vizual materiallar yalnız bioqrafik faktların tamamlayıcısı kimi deyil, həm də Kamal Abdullanın elmi və mədəni mühitdəki geniş əlaqələrini, beynəlxalq və ölkənin ziyalı mühitindəki mövqeyini eyni şəkildə nümayiş etdirir. Beləliklə, fotolar alimin çoxşəxəli fəaliyyətini daha canlı və dolğun təqdim etməyə xidmət edir.

Son olaraq qeyd etmək istərdik ki, Kamal Abdullanın həm faktoloji zənginliyi, həm də analitik dəyəri ilə seçilən biblioqrafiyası oxucuya yalnız bir şəxsin yaradıcılığı miqyasını deyil, həm də Azərbaycan humanitar fikrinin son onilliklərdə keçdiyi yolu görmək imkanı verir. Bu kitab bir alim haqqında yazılmış xüsusi biblioqrafiya olmaqla yanaşı, həm də milli yaddaşın bir parçasıdır - elm və mədəniyyət tariximizin canlı şahidi, gələcək tədqiqatçılar üçün etibarlı mənbədir.

Gülərə ƏMİROVA
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

YENİ NƏŞRLƏR

"Görkəmli elm xadimləri" seriyasından növbəti nəşr

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Mərkəzi Elmi Kitabxanasında (MEK) energetika sahəsində tanınmış alim, AMEA-nın həqiqi üzvü, texnika elmləri doktoru Arif Həşimovun həyat və elmi-ictimai fəaliyyətinə həsr olunmuş bibliografik göstərici işiq üzü görüb.

Nəşr akademik Arif Həşimovun 75 illik yubileyi münasibətilə AMEA Rəyasət Heyətinin qərarına əsasən "Görkəmli elm xadimləri" seriyası çərçivəsində hazırlanıb.

Bibliografik göstəricidə Arif Həşimovun elmi və ictimai fəaliyyətini əks etdirən mühüm sənədlər, o cümlədən elm və texnika sahəsində 1978-ci il Azərbaycan Dövlət Mükafatlarının verilməsi haqqında Azərbaycan KP MK-nın və Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı, AMEA əməkdaşlarına fəxri adların verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı, eləcə də AMEA Rəyasət Heyətinin müvafiq qərarı təqdim olunub.

Vəsaitdə akademikın monoqrafiyaları, elmi və elmi-kütləvi məqalələri, məruzələri, redaktə etdiyi materiallar, müəlliflik şəhadətnamələri və patentləri, elmi rəhbər, məsləhətçi və opponent olduğu dissertasiya işləri, redaktor, rəyçi və elmi məsləhətçi kimi iştirak etdiyi nəşrlər, həmçinin rəhbərliyi ilə hazırlanmış dissertasiya işləri haqqında məlumatlar öz əksini tapıb.

Bundan əlavə, kitabda görkəmli elm xadimləri və tanınmış ziyalıların Arif Həşimov haqqında fikirləri yer alıb.

Kitabın elmi redaktoru MEK-in direktoru, texnika elmləri doktoru Hüseyn Hüseynov, redaktorları Bibliografiya şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ayten Əliyeva və Elmi bibliografiya sektorunun rəhbəri Nərgiz Novruzova, tərtibçiləri isə baş bibliograflar Nəvan Rəhimova və Mahnur Həsənovadır.

"Elm" nəşriyyatında çapdan çıxan bibliografik göstərici energetika və fizika sahələrində çalışan alim və mütəxəssislər, ali təhsil müəssisələrinin tələbələri, eləcə də geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, nəşrin elektron versiyası ilə MEK-in rəsmi saytının "Elektron kitablar" bölməsində tanış olmaq mümkündür.

"Etika və Hüquq: etika və hüququn nisbəti, oxşar və fərqli cəhətləri"

AMEA Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun əməkdaşı Əntiqə Paşayevanın "Etika və Hüquq: etika və hüququn nisbəti, oxşar və fərqli cəhətləri" adlı monoqrafiyası "Füyuzat" nəşriyyatında işiq üzü görüb.

Monoqrafiyanın elmi redaktorları h.e.d. prof., Xəyyam Cəbrayıl oğlu İsmayilov, fil.e.d. prof., Əliağa Qafar oğlu Cəfərov, f.e.d. dos., Vilayət İsmayıl oğlu İsmayilov; rəyçiləri akademik Nizami Qulu oğlu Cəfərov, f.e.d. prof., Əli Seyidabbas oğlu Abbasov və h.e.d. prof., Habil Surxay oğlu Qurbanovdur.

İctimaiyyətə və geniş oxucu auditoriyasına təqdim edilən hazırkı monoqrafiya müəllifin 2024-cü ildə müdafiə etdiyi dissertasiyasının daha geniş və yeni mövzuları əhatə edən tədqiqat işidir. Monoqrafiyanın mövzusu etika və hüquqdur: etika və hüququn, hüquq və əxlaqın, əxlaq və qanunun, hüquq və ədalətin, hüquq və vicdanın, hüquq və insafın, hüquq və adət-ənənənin nisbəti, qanunvericilikdə və məhkəmə sisteminə funksiyası, oxşar və fərqli cəhətlərinin tutarlı sübutlar əsasında müqayisəli aspektdə tədqiqi və təhlilidir. Etika və hüququn bağlılığından əsas hədəf insanlığı qorumaq, ləyaqətli, etik normalara əməl edən, sağlam düşüncəli insanlardan ibarət sosial cəmiyyət yaratmaqdır.

Etika və hüququn nisbəti, oxşar və fərqli cəhətləri Qərb fəlsəfəsinin əsas mövzusu olaraq hazırkı dövrdə də aktualdır. Mövzunun fəlsəfi, etik və hüquqi zəruriliyini nəzərə alaraq qeyd etməliyə ki, monoqrafiya yeni elmi mövzulara və nəticələrə əsaslanır; monoqrafiya təkcə dissertasiya mövzusu kimi deyil, həm də elmi əsərlər içərisində ilk dəfə olaraq tədqiq olunmuşdur. Hazırkı mövzu fəlsəfə və hüquq sahəsində ilk tədqiqat işidir.

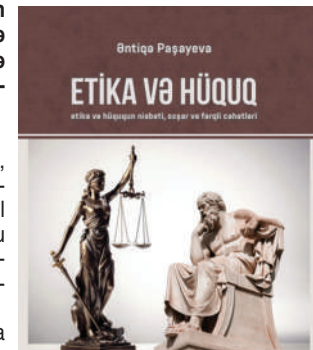
Monoqrafiya elmi mərkəzlər, elmi müəssisələr, təşkilatlar, xüsusilə universitetlər, qanunvericilik, inzibati sahədə çalışan əməkdaşlar, həmçinin hüquq elmi və hüququn müxtəlif sahələri üzrə araşdırmalar aparan tədqiqatçılar, ali məktəb müəllimləri üçün dərs vəsaiti və mühüm mənbədir. Həmçinin dissertantlar, tələbələr, fəlsəfi-hüquqi araşdırma mərkəzləri, fəlsəfə və hüquq tədrisi ilə məşğul olan mütəxəssislər üçün faydalı hesab olunur.

"Səfəvilərin hakimiyyəti dövrünün (1501-1736) fəqih, filosof, şair, yazıçı və xəttatları"

AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun İran tarixi və iqtisadiyyatı şöbəsinin elmi işçisi Şahin Yəhyayevin "Səfəvilərin hakimiyyəti dövrünün (1501-1736) fəqih, filosof, şair, yazıçı və xəttatları" kitabı çapdan çıxıb.

Əqiqi Bəxşayışının 1995-2000-ci illərdə Təbrizdə və Qumda 5 cildə nəşr edilən "Məfəxiri-Azərbaycan" əsəri əsasında hazırlanan bu kitabda Səfəvilərin hakimiyyəti dövründə Azərbaycan ərazisində yaşamış 120 fəqih, filosof, şair, yazıçı və xəttat haqqında məlumatlar yer alır. Ş.Yəhyayev əsərdən konkret bir tarixi dövr çərçivəsində müvafiq materialları seçib toplayaraq Azərbaycan dilinə tərcümə etməklə yanaşı, kitaba ön söz və şərhlər yazıb.

Bu əsər Azərbaycanın intellektual tarixinin, dini-fəlsəfi fikir tarixinin, ədəbiyyat və mədəniyyətinin öyrənilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

**Xocalı-Gədəbəy mədəniyyəti və Qafqaz Albaniyasının tarixi varisliyi**

Azərbaycanda ən qədim dövlətlərin yaranma tarixi başlıca olaraq arxeoloji tədqiqatlar əsasında öyrənilir. Ənənəvi olaraq belə hesab edilir ki, Şimali Azərbaycan, yəni müasir Azərbaycan Respublikasının ərazisində ilk dövlət Qafqaz Albaniyası olmuşdur və bu dövlət Antik dövrdə, e.ə. IV əsrdə yaranmışdır. Belə bir fakt onunla əsaslanır ki, bu dövlət haqqında Antik dövrə aid müxtəlif dilli qədim yazılı mənbələrdə məlumatlar öz əksini tapmış, eyni zamanda arxeoloji qazıntılar nəticəsində də bu dövlətin şəhərləri və çoxsaylı qəbir abidələri tədqiq edilmişdir.

Şimali Azərbaycanda Albaniya dövlətinin yaranmasına qədərki bütün tarixi mərhələlər bir qayda olaraq ibtidai icma quruluşuna aid edilmişdir. Ən yaxşı halda e.ə. II minilliyin ikinci yarısı - I minilliyin əvvəlləri (Xocalı-Gədəbəy, Naxçıvan və Talış-Muğan mədəniyyətləri dövrü) ibtidai icma quruluşundan sinifli cəmiyyətə keçid, dövlətin ilk rüseymlərinin yaranma mərhələsi kimi qiymətləndirilmişdir.

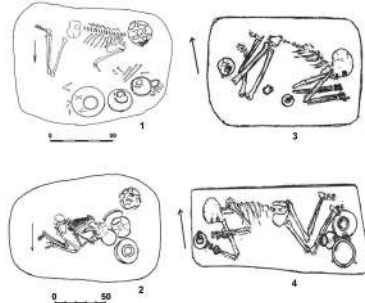
E.ə. IX əsrdə Van gölü ətrafında yaranmış, ermənilərə qədərki, indi Ermənistan adlandırılan ərazini işğal etmiş Urartu dövləti e.ə. VIII əsrdən başlayaraq müəyyən qərətçi yürüşlər etsə də bilavasitə qonşu coğrafiyada yerləşən Azərbaycanın Naxçıvan, Qarabağ və Gəncə-Qazax bölgələrini ələ keçirib orada möhkəmlənə bilməmişdir. Bu bölgələrdə əhali qalalarda və müdafiə istehkamlarında möhkəmlənmiş və urartulardan müdafiə olunmuşlar. Arxeoloji tədqiqatlar zamanı aşkar edilmiş istehkam-qalalar və çoxsaylı silah nümunələri o dövrdə yadellilərə qarşı vuruşan silahlı qoşunların olduğunu, müdafiənin lazımi səviyyədə təşkil edildiyini, bunun üçün dövlət qurumunun olduğunu deməyə əsas verir. Urartunun hərbi yürüşlərini Naxçıvanda aşkar edilmiş Urartu yazıları da təsdiq edir.

Görkəmli arxeoloq, tarixçi və lingvist, Urartu mixi yazılarının tanınmış tədqiqatçısı İ.İ.Meşşaninov keçən əsrin 20-30-cu illərindəki araşdırmalarında müəyyən etmişdir ki, e.ə. VIII əsrə aid Urartu mətnlərində Göyçə gölündən şərqdəki ərazilər Albaniya (Kuha-Albani) adlandırılmışdır. Həmin mətnlərə əsasən Albaniya ərazilərinə hücumlar edən urartulular 20 qalanı, 120 şəhəri qərət etmiş, çoxsaylı insanları və mal-qaranı qənimət kimi aparmışlar. Onlar bu yerlərə gələndə çox zəngin, inkişaf edən bir ölkə ilə rastlaşmışdılar (İ.İ.Meşşaninov, 1925; 1927; 1937). Əlbəttə, burada şəhərlər dedikdə urartulular yaşayış məskənlərini, qalaları nəzərdə tuturdular. Lakin həmin dövrdə Azərbaycan ərazisində qədim şəhər təsnifatına uyğun olan yaşayış məskənlərinin də sayı az deyildi.

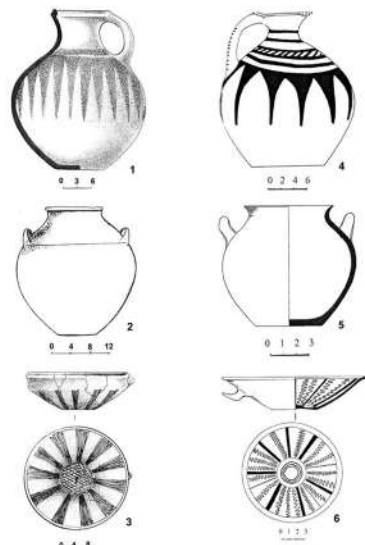
Azərbaycanın bəzi arxeoloq və tarixçiləri ayrı-ayrı vaxtlarda İ.İ.Meşşaninovun əsərinə istinad edərək e.ə. VIII əsrə aid Urartu yazılarında Albaniyanın adının sadəcə bir ölkə olaraq göstərildiyini qeyd etmişlər. Eyni zamanda, arxeologiyaya aid cəmi bir neçə nəşrdə Albaniyanın maddi mədəniyyətinin bir sıra nümunələrinin e.ə. IV əsrdən 2-3 yüz il əvvələ aid bənzərliklərini olduğu barədə qısa məlumatlara rast gəlinir. Lakin Albaniyanın bir dövlət kimi e.ə. IV əsrdən daha qədimdə mövcudluğundan bəhs edilməmiş və bunu arxeoloji tədqiqatların nəticələri ilə əsaslandırmaq cəhd göstərilməmişdir. Yalnız son illər biz, İ.İ.Meşşaninovun əsərlərində öz əksini tapmış Urartu yazılarının təhlilləri və arxeoloji araşdırmaların nəticələrinə əsasən Urartu və Manna ilə eyni dövrdə Şimali Azərbaycan ərazisində Albaniya dövlətinin mövcud olduğu barədə ilk dəfə olaraq fikir irəli sürmüşük.

İ.İ.Meşşaninov Cənubi Qafqazla bağlı Urartu mənbələrini təhlil edərkən yazırdı ki, "Urartu çarı III Sardur şimalda İoniya, Veli-Kuhi (Kolxida), Kuha-Albani (Albaniya) kimi əhəmiyyətli dövlətlərə, işklərin (skiflərin) çarlığına hücumlar edir, yeni az qala Qara dəniz və Xəzər dənizinin sahillərinə gedib çatır, öz hakimiyyətini Kür çayının cənub sahillərinə yayırdı" (İ.İ.Meşşaninov, 1927).

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Urartu yazılarında urartuların hücum et-



Son Tunc-İlk dəmir (1, 2) və Antik (3, 4) dövrlərinə aid torpaq qəbirləri



Son Tunc-İlk dəmir (1, 2, 3) və Antik (4, 5, 6) dövrlərinə aid saxsı qabların müqayisəsi

dikləri, tarixşünaslıqda məhz dövlət kimi tanınan qədim dövlətlər də ölkə olaraq adlandırılmışdır. Bu məntiqə həmin yazılarda ölkə kimi xatırlanan Albaniyanın məhz dövlət olaraq nəzərdə tutulması fikrimcə doğru nəticədir.

Bütün bunlar onu göstərir ki, urartuların hücumları zamanı, yəni e.ə. VIII əsrdə Albaniya dövlət olaraq artıq mövcud idi. Bu isə öz növbəsində Albaniya dövlətinin e.ə. VIII əsrdən daha əvvəllər yaranmış olduğunu deməyə əsas verir. O dövrdə Albaniyanın hansı sərhədlərə malik olduğunu müəyyən etmək gələcək tədqiqatların qarşısında duran vəzifədir.

Göründüyü kimi, e.ə. VIII əsrə aid Urartu mənbələrində və onların təhlillərində Albaniya həm ölkə, həm də dövlət olaraq xatırlanır. Diqqətləliyə gəldik ki, yazılı mənbələrin bu məlumatları arxeoloji qazıntıların nəticələri ilə daha da möhkəmlənir. Belə ki, artıq yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Son Tunc-İlk Dəmir dövrü Xocalı-Gədəbəy mədəniyyəti abidələrində aparılan tədqiqatlar zamanı onlarla qalalar (o cümlədən iri, erkən şəhər tipli), çoxsaylı silahlar aşkar edilmişdir. Bu qalaların bir çoxu Urartu çarlarının qərətçi hücumlarının ərazində yerləşirdi.

Eyni zamanda, Qəbələ, Dərbənd, Mingəçevir, Qaratəpə (Mil düzündə) və s. yaşayış yerlərində Son Tunc-İlk Dəmir dövrü təbəqələrinin davam edərək bilavasitə Antik dövrə bağlanması faktları artıq müəyyən edilmişdir. Albaniyanın paytaxt şəhəri olan Qəbələ şəhər yerində aparılmış arxeoloji qazıntılar burada hələ e.ə. I minilliyin başlanğıcında şəhər tipli yaşayış məskəninə olduğunu və burada həyatın Antik dövrə qədər davam etdiyini göstərir. Yeni həmin qədim şəhər təbəqəsi ilə Antik şəhər təbəqəsi (e.ə. V-III əsrlər) arasında xronoloji fasilə olmamışdır. Bu arxeoloji araşdırmalar qədim Qəbələ şəhərinin hələ e.ə. I minilliyin başlanğıcında yaranmış olduğunu göstərir. Gələcək qazıntılar zamanı bu şəhərin müdafiə, inzibati və məbəd tikililərinin qalıqlarının aşkar ediləcəyi istisna deyil.

Albaniyanın torpaq və daş qutu tipli qəbir abidələrinin mənşəyi bilavasitə əvvəlki, Son Tunc-İlk Dəmir dövrünə bağlanır. Belə qəbirlərdə insanların yanı üstə, zəif və sıx bükülü vəziyyətdə dəfnləri hər iki dövr üçün səciyyəvidir. Antik Albaniyanın abidələrinin əsas tapıntıları olan keramika məmulatı, bəzək əşyaları, eyni zamanda silah nümunələrinin təhlili onların hazırlanma texnologiyasının, tipoloji xüsusiyyətlərinin Xocalı-Gədəbəy mədəniyyəti ənənələri ilə irsi bağlı olduğunu göstərir. Arxeoloji tədqiqatlar göstərir ki, Albaniyanın xristianlı-

ğa qədərki dini inamlarının mənşəyi Xocalı-Gədəbəy mədəniyyətinə və qismən daha qədim dövrlərə bağlanır (Müsevili, 2025).

Şimali Azərbaycan əraziləri Yaxın Şərqi qədim sivilizasiyalarının bilavasitə periferiyasında yerləşdiyindən həmin regionda gedən sosial-mədəni, siyasi proseslərin təsir dairəsində olmuşdur. Cənubi Qafqazda, o cümlədən Azərbaycan ərazisində gedən sosial-iqtisadi, mədəni proseslər bilavasitə Ön Asiyadakı sosial-siyasi vəziyyətlə sıx təmaslar halında inkişaf edirdi. Orta Tunc dövründə - e.ə. II minilliyin birinci yarısında ətrafı möhkəmləndirilmiş protoşəhər tipli yaşayış məskənləri (Naxçıvanda II Kültəpə, Qarabağda Üzərlikəpə, Qaraköpkəpə) meydana çıxmışdır. Bu yaşayış məskənlərinin Ön Asiyanın şəhər dövlətləri tipində ilk siyasi qurumlar olması istisna deyildir.

Sonrakı dövrdə - e.ə. II minilliyin ikinci yarısında Şimali Azərbaycan ərazilərində sürətli demografik artım, iqtisadi inkişaf yüksək səviyyəyə qalxmışdır. Nəticədə cəmiyyətdə əmlak bərabərsizliyi, sosial diferensiasiya, təbəqələşmə prosesləri güclənmişdir. Silahlı birləşmələrə malik siyasi qurumlar, daha geniş arealları əhatə edən iri tayfa ittifaqları meydana çıxmışdır. Xocalı-Gədəbəy, Naxçıvan və Talış-Muğan mədəniyyətlərinin yayıldığı bölgələr belə ittifaqların arealları idi. Həmin dövrdə bu proseslər daha da güclənmiş və çox ehtimal ki, siyasi qurumun daha mükəmməl forması olan mərkəzləşmiş dövlət meydana çıxmışdır. Bu dövrdə, e.ə. IX əsrdə qonşu regionlarda - Şərqi Anadoluda Urartu, Cənubi Azərbaycanda Manna, bir qədər sonra, e.ə. VII əsrdə Midiya kimi böyük dövlətlərin yaranması Şimali Azərbaycan ərazilərindəki proseslərə siyasi baxımdan təsir etməyə bilməzdi. Bu dövrdə Naxçıvanda, Qarabağda, Gədəbəy, Daşkəsən ərazilərində möhkəmləndirilmiş müdafiə istehkamlarına malik yaşayış yerlərinin çoxalması regionda baş verən siyasi-hərbi proseslərdə birbaşa bağlı idi. E.ə. IX-VIII əsrlərdə yadellilərin, o cümlədən Urartunun hücumlarından müdafiə üçün belə şəhər-qalalarını, e.ə. VIII-VII əsrlərdə şimaldan köçərilərin, yürüşlərinin qarşısının alınması üçün Dərbənd keçidində müdafiə istehkamlarının inşa edən cəmiyyət heç şübhəsiz dövlət qurumuna malik olmalı idi.

Beləliklə, yazılı mənbələr və arxeoloji qazıntılar təxminən 3 min il əvvəl - Son Tunc-İlk Dəmir dövründə, Xocalı-Gədəbəy arxeoloji mədəniyyəti ərazində, bu mədəniyyətin inkişafı nəticəsində yaranmış, Şimali Azərbaycan ərazisinin böyük hissəsinin əhatə edən dövlət qurumunun olduğunu və bu dövlətin məhz Albaniya adlandırıldığını göstərir. Qədim Azərbaycan dövləti olan Albaniya skif tayfalarının Azərbaycana hücumlarından, Midiya və Əhəməni dövlətlərinin meydana çıxmasından bir neçə yüz il əvvəl yaranmışdır.

E.ə. VII əsrdə şimaldan Albaniya ərazilərinə skif tayfalarının hərbi yürüşləri baş vermişdir. Skiflər təxminən 80 il müddətində Kür çayı ilə Urmiya gölü arasındakı ərazilərdə məskunlaşmış və buradan Ön Asiyaya qərətçi hücumlar edirdilər. E.ə. 550-331-ci illərdə mövcud olmuş İran Əhəmənilər dövləti görünür Cənubi Qafqazı da öz siyasi təsiri altına sala bilmişdir. Arxeoloji qazıntılarla Qazax, Şəmkir rayonlarında, Şərqi Gürcüstanda Əhəmənilərə aid inzibati mərkəz qalıqlarının aşkar edilməsi belə nəticəyə gəlməyə imkan verir. Lakin nə skiflərin nə də Əhəmənilərin hərbi-siyasi mövcudluğu yerli Alban siyasi sisteminin tamamilə ləğv edilməsi anlamına gəlmir. Onlar yerli mədəniyyətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilməmişlər. Bu müddət ərzində Albaniya ərazisində ən geniş yayılmış dəfn adəti (torpaq qəbir-lər) davam etmiş, kütləvi istehsal (dulusçuluq, bəzək əşyaları, silahlar) vahid ənənələr əsasında inkişaf etmişdir. E.ə. 323-cü ildə Makedoniyalı İskənderin vəfatından sonra - IV əsrin son rübü - III əsrin əvvəlində Albaniya on minlərlə düşüçüdən ibarət ordusu, yerli pul vahidləri, kütləvi silah istehsalına malik daha müstəqil, güclü bir dövlətə çevrilmişdir.

Nəcəf MÜSEVİLİ
tarix elmləri doktoru, professor

Tarixi təcrübədən innovativ gələcəyə addımlayan Azərbaycan gəncliyi

2026-cı il oktyabrın 2-də Bakıda, Heydər Əliyev Mərkəzində keçirilən Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayı ölkənin ictimai-siyasi həyatında mühüm hadisələrdən biri kimi diqqət çəkdi. Qurultayda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyevin çıxışı ölkənin keçdiyi tarixi inkişaf yoluna nəzər salmaqla yanaşı, gələcəyə ünvanlanmış və strateji istiqamətləri müəyyən edən konseptual fikirlərlə də yadda qaldı.



Dövlət başçısının bu çıxışı yalnız siyasi təşkilatın fəaliyyəti ilə bağlı məsələləri əhatə etmirdi. Mövzu və məzmun daha geniş, məntiqli və qətiyyətli idi. Ölkənin gələcək sosial-iqtisadi və siyasi inkişafı üçün proqram xarakterli bu çıxışda gənc nəsillərin qarşısında duran mühüm vəzifələrin təzisləri aydın görünürdü. Bir gənc kimi, anlayırıq ki, hər bir ölkənin gələcəyi yalnız əldə olunan yekun nəticələrlə deyil, eyni zamanda bu nəticələr estafetinin gələcək nəsillərə necə ötürülməsi və uğurlarla davam etdirilməsi ilə də ölçülür.

Azərbaycan gəncliyi ölkənin ictimai həyatında mühüm rol oynayan sosial qüvvələrdən biridir. Müasir dövrdə gənclərin dövlət idarəçiliyində, elm və təhsildə, innovasiyalarda, sahibkarlıqda, mədəniyyət və digər sahələrdə fəal iştirakı gələcək inkişaf üçün mühüm amil kimi qiymətləndirilir.

Prezident İlham Əliyevin çıxışında Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması və Azərbaycanın müasir siyasi tarixində Ulu Öndər Heydər Əliyevin rolu ilə bağlı fikirlər səsləndirildi. Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasının zamanın və xalqın tələbi olduğunu vurğuladı.

Ölkə rəhbəri Partiyanın zəngin tarixi təcrübəsinin təməlləri üzərindən bugünkü gənc nəsle yönələn mədəni və siyasi körpülərin yaradılması istiqamətində görüşlərin keçirildiyini xüsusi qeyd etdi.

Gənc nəsil üçün tarixi yaddaşı yaşatmaq, onun dərslərini, ictimai-siyasi uğurlarını, sosial-iqtisadi nailiyyətlərini, Zəfər səhifələrini qorumaq xüsusilə əhəmiyyətli-dir. Keçmişin yaddaş səhifələrini, tarixi prosesləri öyrənmədən müasir Azərbaycanın inkişaf mərhələlərini, bu inkişafın indiki vüsətini tam şəkildə anlamaq çətindir. Bu baxımdan, yaşlı nəsillərin təcrübəsi və bilikləri ilə gənclərin yeni düşüncə və texnoloji imkanlarının birləşdirilməsi mühüm və vacib olan məsələdir.

Bu yanaşma mənə görə Vətəndaş mövqeyinə, xalqına, yurduna, onun milli mədəni, maddi dəyərlərinə dəyər verən insanların nəsillərarası dialoqunun zəruriliyini bir daha təsdiq edir. Tarixi təcrübə gələcək üçün istiqamət verə, gənclərin yeni baxışları isə həmin təcrübənin müasir dövrün tələblərinə uyğun inkişaf etdirilməsinə imkanlar yarada bilər.

VIII Qurultayın mühüm hadisə kimi dəyərləndirilməsi həm də onun Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpasından sonrakı mərhələdə keçirilməsi ilə bağlıdır. Qurultayda səslənən çıxışlarda qarşıdakı dövr üçün nəzərdə tutulan davamlı sülh, azad edilmiş ərazilərin inkişafı, iqtisadiyyatın və insan kapitalının gücləndirilməsi, sosial rifahın yüksəldilməsi və gənclər üçün yeni imkanların yaradılması kimi məsələlər ön plana çəkilmişdir. Gənc baxışından yanaşdıqda, "Qələbəni qorumaq" anlayışı yalnız hərbi nailiyyətlərin qorunması kimi başa düşülməməlidir. Bu, eyni zamanda savadlı cəmiyyət, güclü iqtisadiyyat, müasir təhsil, güclü elmi potensial, innovasiya və yüksək insan kapitalı yaratmaq deməkdir.

Bu gün Azərbaycanın gələcək inkişafında gənclərin üzərinə düşən məsuliyyəti vəzifələr məhz bu istiqamətlərdə özünü göstərir. Gənc nəsil əldə olunmuş nailiyyətlərin davamlı inkişaf modelinə çevrilməsinə səfərbər olmalı, onun aparıcı qüvvəsinə çevrilməlidir.

Müasir dünyanın əsas xüsusiyyətlərindən biri sürətli texnoloji dəyişikliklərdir. Süni intellekt, rəqəmsallaşma, böyük verilənlər, robototexnika və digər yeni texnologiyalar əmək bazarını və sosial münasibətləri dəyişdirir. Bu dəyişən dünyada yeni biliklərlə silahlanan Azərbaycan gəncliyinin öz sözü, öz yeri olmalıdır.

Dövlətin gənclər siyasəti aydındır və işıqlı gələcəyə ünvanlanmışdır, gəncliyin inkişaf strategiyası da bu aydınlığın və əminliyin təminatçısı kimi çıxış etməlidir. Ali təhsil ilə kəfayətlənməyərək dünyagörüşü zənginləşdirən yeni biliklər qazanmaq, xarici dil bilgilərinə yiyələnmək, rəqəmsal bacarıqları inkişaf etdirmək, elmi araşdırmalara və innovativ layihələrə qoşulmaq müasir gəncliyin gələcək uğur imkanlarını genişləndirə bilər.

VIII Qurultayın müzakirə etdiyi məsələlər fonunda gənclərin qarşısında dayanan əsas vəzifələr sırasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edən istiqamətlər diqqətimizi cəlb edir. Bu vəzifələr, ilk növbədə, keyfiyyətli və davamlı təhsil almağı, elm və innovasiyaya marağı artırmağı, rəqəmsal və süni intellekt texnologiyalarını öyrənməyi, dövlətçilik və milli-mədəni dəyərləri qorumağı, ictimai fəallığı artırmağı, sahibkarlıq bacarıqlarını inkişaf etdirməyi və yeni ideyalar yaratmaq məharətinə yiyələnməyi, Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələrinin və imkanlarının genişlənməsinə töhfə verməyi nəhayət, əldə olunmuş tarixi nailiyyətləri gələcək inkişafın möhtəşəm nailiyyətləri ilə zənginləşdirməyi nəzərdə tutur.

Bu vəzifələr yalnız hər hansı siyasi təşkilatın üzvlərinə deyil, bütövlükdə Azərbaycan gəncliyinə aid edilə biləcək ümumi inkişaf strategiyası kimi nəzərdən keçirilə bilər.

Gənc nəslin baxışından isə qurultayın əsas məqamlarından biri gələcəklə bağlı məsuliyyət məsələsidir. Azərbaycanın gələcəyi bugünkü gənclərin təhsilindən, dünyagörüşündən, peşəkarlığından, elmi və texnoloji bacarıqlarından çox asılıdır. Gənclik bu günün və gələcəyin fəal vətəndaşıdır.

Möhtərəm Prezidentin çıxışı müasir Azərbaycan gəncliyi üçün iftixar mənbəyidir. Bu mənada VIII Qurultay Azərbaycan gəncliyinə yenilikçi düşüncəyə yaşıl işıq saçan tarixi hadisə kimi də qiymətləndirilir.

Könül HÜSEYNOVA

AMEA MEK Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədr müavini, doktorant

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Arif Həşimov, Cəmil Əliyev, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

ELAN

Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlı Alimlərin II Forumuna qeydiyyat başlayıb

Xaricdə yaşayan azərbaycanlı alimləri bir araya gətirmək, elmi əlaqələri genişləndirmək və əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə etmək məqsədilə 9-10 dekabr 2026-cı il tarixində Bakı şəhərində Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlı Alimlərin II Forumu keçiriləcək.

Dünya Azərbaycanlı Alimlər Birliyinin təşkilatçılığı, Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin, Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyinin və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının dəstəyi ilə baş tutacaq Forumun açılış mərasimində xarici ölkələrdə yaşayan 100-dən çox azərbaycanlı alimin, eləcə də ölkəmizin aparıcı elm və təhsil müəssisələrini təmsil edən 500-ə yaxın elm xadimi, gənc doktorant və tədqiqatçının iştirakı nəzərdə tutulur.

Forumun əsas məqsədi müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən azərbaycanlı alimlərin ölkəmizin elm ictimaiyyəti ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, bilik və təcrübə

mübadiləsinin təşviqi, elmi əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsi, xaricdə yaşayan alimlərin vahid şəbəkədə birləşdirilməsi, eləcə də I Forumdan sonra həyata keçirilən fəaliyyətlərin və qarşıdakı dövr üçün nəzərdə tutulan layihə və proqramların müzakirəsidir.

Forumun ikinci günündə xaricdən gələn alimlərin ixtisas sahələrinə uyğun olaraq ayrı-ayrı universitetlərdə görüşlərin, elmi müzakirələrin və ustad dərslərinin keçirilməsi planlaşdırılır.

Xaricdə yaşayan və fəaliyyət göstərən azərbaycanlı alimlərdən 20 oktyabr 2026-cı il tarixinədək <https://diaspor.gov.az/forum/> linki vasitəsilə qeydiyyatdan keçmələri və Forumda iştirak hüququ əldə etmələri xahiş olunur.

Məlumat üçün bildirik ki, Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlı Alimlərin I Forumu 9-11 sentyabr 2024-cü il tarixində Bakı şəhərində keçirilib. Forumda dünyanın 23 ölkəsindən 80-dən çox azərbaycanlı alim, həmçinin ölkəmizin müxtəlif elm ocaqlarında çalışan elm xadimləri və professorlar, nüfuzlu ali təhsil müəssisələrinin rektorları iştirak edib.

"Nobel həftəsi" başlayıb

Fiziologiya və tibb üzrə

Fiziologiya və tibb sahəsində Nobel mükafatı laureatlarının adları açıqlanıb.

Nobel Assambleyası 2026-cı il fiziologiya və tibb üzrə Nobel mükafatını Karl Deyserot, Piter Hegeman və Corc Neyqlə "İşıqla aktivləşən ion kanalları və optogenetika ilə bağlı kəşfləri"ne görə verib.

Qeyd edək ki, Karl Deyserot amerikalı nevroloq, psixiatr və Stanford Universitetinin professorudur. O, beyin hüceyrələrinin fəaliyyətini işıq vasitəsilə idarə etməyə imkan verən optogenetika metodunun inkişafında əsas alimlərdən biri hesab olunur. Deisserothun tədqiqatları depressiya, autizm və digər psixi-nevroloji pozuntuların beyindəki mexanizmlərini daha yaxşı anlamağa kömək edib.

Piter Hegemann isə alman biofiziki və Berlin Humboldt Universitetinin professorudur. O, işıq həssas kanalrodopsinlərin öyrənilməsinə və bu zülalların sinir hüceyrələrini işıqla idarə etmək üçün istifadəsində mühüm rol oynayıb. Onun araşdırmaları optogenetikanın əsas elmi təməllərinin formalaşmasına böyük töhfə verib.

Fizika üzrə

Fizika üzrə Nobel mükafatı laureatının adı açıqlanıb.

Fizika üzrə 2026-cı il Nobel mükafatı Antarktidadakı "IceCube Neytrino" rəsədxanasına verdiyi mühüm töhfəyə və astrofizika mənsəli yüksək enerjili neytrinoların kəşfinə görə belçikalı alim Frensis Halzenə verilib. Bu barədə İsveç Kral Elmlər Akademiyası bildirib.

Frensis Halzen Cənub qütbündəki buzun son dərəcə çətin hissəcikləri - neytrinoları aşkar etmək

Kimya üzrə

İsveç Kral Elmlər Akademiyası kimya üzrə Nobel mükafatı laureatlarının adlarını açıqlayıb.

Laureatlar Fransanın Pari-Syud Universitetinin fəxri professoru Henri Kaqan və Yaponiyanın Tokio Elmi Universitetinin fəxri professoru Kenso Soaidir. Mükafat alimlərə "asimetrik üzvi sintezdə qeyri-xətti effektləri və avtokatalizi kəşf etdiklərinə görə" verilib.

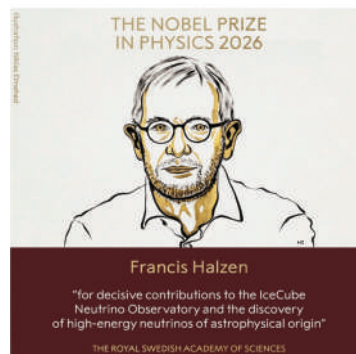
Amin turşuları kimi bəzi molekullar bir-birinin güzgü görüntüləri olan iki formada mövcuddur. Lakin bu güzgü görüntülərindən yalnız biri canlı orqanizmlərdə tapılır. Bunun səbəbi Kaqan və Soai cavabı tapana qədər uzun müddət elm üçün sirr olaraq qalırdı. "Henri Kaqan və Kenso Soai 100 ildən çox yaşı olan kimyəvi bir sirrə həll yolu təklif etdilər, homoxiralığın necə öz-özünə yaranma biləcəyini aşkarladılar. Onların hazırladıqları kimyəvi reaksiyalar təsirlidir", - deyir Kimya üzrə Nobel Komitəsinin sədri Hayner Linke mətbuata açıqlamasında bildirib.



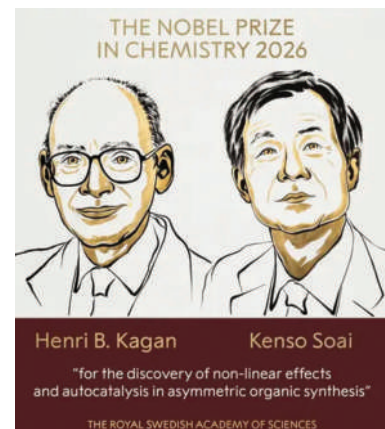
Corc Neyql alman biofiziki və Vürtsburq Universitetinin professorudur. O, Peter Hegemannlə birlikdə kanalrodopsinlərin xüsusiyyətlərini araşdıraraq onların işıqla idarə olunan ion kanalları olduğunu göstərib. Bu kəşf sinir hüceyrələrinin işıq vasitəsilə idarə edilməsinə əsaslanan optogenetika texnologiyasının inkişafında mühüm rol oynayıb.

nun dərinliyində yerləşən və təxminən bir kub kilometr həcmində olan nəhəng detektor - "IceCube Neytrino" rəsədxanasının yaradılmasının əsasını təşkil edib.

"IceCube" alimlərə kainatın uzaq bölgələrində son dərəcə yüksək enerjili proseslər nəticəsində yaranan neytrinoları aşkar etməyə imkan verir. Rəsədxananın tikintisi 2011-ci ildə başa çatıb. Tədqiqatçılar son dərəcə yüksək enerjili ilk neytrinoları tezliklə aşkar ediblər. Bir neçə il sonra Günəş sisteminin xaricindən gələn astrofizik mənsəli neytrinoların mövcudluğunu göstərən nəticələr təqdim olunub.



üçün istifadə edilə biləcəyini kəşf edən ilk alimlərdən biri olub. Onun elmi baxışı və uzun illər davam edən tədqiqat işi Antarktida buz-





В международном реестре "Память мира"

В НАНА состоялась презентация книг, посвященных богатому историко-культурному наследию Азербайджана

В НАНА при поддержке Национальной комиссии Азербайджана по делам ЮНЕСКО состоялась презентация изданных в рамках сотрудничества с академией и посвященных богатому историко-культурному наследию нашей страны книг "Наследие Азербайджана в списках ЮНЕСКО" и "Гянджинское ханство: чеканка монет и денежная система", автором которых является первый секретарь МИД Мустафа Шабанов.

Открывая мероприятие, которое проходило в Центральной научной библиотеке, вступительной речью, президент НАНА академик Иса Габиббейли рассказал об истории связей между Азербайджаном и ЮНЕСКО, сообщив, что фундамент этих связей был заложен общенациональным лидером Гейдаром Алиевым, в настоящее время они успешно развиваются под руководством Президента Ильхама Алиева.

Ценное пособие для исследователей

Подчеркнув, что благодаря многогранной деятельности первого вице-президента страны Мехрибан Алиевой, наши национальные ценности снискали известность на международном уровне, академик Габиббейли добавил, что Азербайджан представлен в ЮНЕСКО на высоком уровне, а в результате партнерства между НАНА и ЮНЕСКО в соответствующий список этой организации включены важные рукописи.

Отметив научное, политическое и историческое значение презентуемых изданий, глава НАНА сообщил, что в книге "Наследие Азербайджана в списках ЮНЕСКО" собрана информация об образцах

культурного наследия Азербайджана и процессе их признания со стороны ЮНЕСКО, а также нашли отражение официальные сертификаты и фотографии этих образцов: эта книга - ценное пособие для исследователей, которые интересуются признанным ЮНЕСКО наследием Азербайджана, специалистов, занятых в сфере культуры и наследия, дипломатов, студентов, а также всех, кто интересуется признанием культурного наследия нашей страны в мире.

Руководитель НАНА особо подчеркнул значение введения в научный оборот исследования, посвященного периоду Гянджинского ханства, чеканке монет и денежной системе. По словам академика, в книге "Гянджинское ханство: чеканка монет и денежная система" нашли отражение особенности периода правления Джавад хана, в том числе экономическое и культурное развитие региона - таких фундаментальных изданий должно быть как можно больше.

Историческое достижение

"Исследования, которые провел Мустафа Шабанов - это важный вклад и в изучение нумизматики периода Гянджинского хан-

ства, и в пропаганду богатого культурного наследия Азербайджана на уровне ЮНЕСКО", - заключил руководитель главного научного ведомства страны.

Затем выступил генеральный секретарь Национальной комиссии Азербайджанской Республики по делам ЮНЕСКО, посол по особым поручениям Эльман Абдуллаев, который говорил о значении тесного сотрудничества соответствующих структур Министерства иностранных дел с НАНА и Национальной комиссией по делам ЮНЕСКО.

Эльман Абдуллаев рассказал о важных результатах, достигнутых в рамках сотрудничества нашей страны с ЮНЕСКО и отметил, что богатое наследие Азербайджана успешно представлено в списках ЮНЕСКО, которые охватывают материальное и нематериальное культурное наследие, а также природное и документальное наследие: в настоящее время в списках всемирного наследия ЮНЕСКО официально зарегистрированы 24 образца нематериального, 4 объекта материального культурного наследия и 2 объекта природного наследия Азербайджана. Генеральный секретарь назвал историческим достижением включение в международный реестр ЮНЕСКО "Память мира" ценных рукописей, особенно иллюстрированного альбома стихов Хуршидбану Натаван "Цветочная тетрадь", относящегося к 1886 году, подчеркнув значение этого события с точки зрения признания наследия Карабахского ханства в мире.

На платформе ЮНЕСКО

Особо подчеркнув исключительную историческую роль первого вице-президента Азербайджанской Республики Мехрибан Алиевой в пропаганде истории и культуры Азербайджана на платформе ЮНЕСКО, Эльман Абдуллаев отметил стратегическое значение признания богатого наследия нашей республики на международном уровне и отметил, что книги, которые представлены вниманию общественности, изданы и на азербайджанском, и на английском языке, а чтобы донести информацию о наследии Азербайджана до более широкой читательской аудитории, целесообразно перевести их в будущем на арабский, русский и другие языки.

В своем выступлении на мероприятии Чрезвычайный и Полномочный посол Азербайджана в Мексиканских Соединенных Штатах, руководитель издательского проекта Сеймур Фаталиев рассказал о первых шагах, направленных на популяризацию изданий в международном масштабе, отметив, что эти книги уже переданы в национальные библиотеки Мексики и Перу, а также в официальные архивы министерств иностранных дел обеих стран. Дипломат также подчеркнул значение издания этих книг на испанском языке - четвертом по распространенности языке в мире, что приведет к доведению информации о правде об Азербайджане и богатом культурном наследии страны до более широкой аудитории.

(продолжение на стр.10)



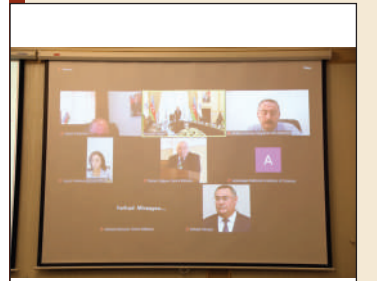
На перекрестке археологических культур

стр. 10 ➡



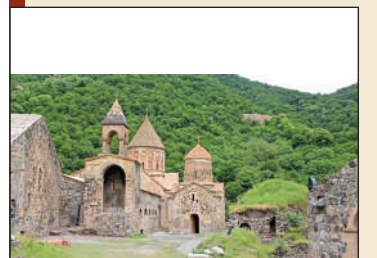
Дню учителя посвящается

стр. 10 ➡



Историческая реальность и армянские фальсификации

стр. 11 ➡



Important Research Has Been Conducted in Azerbaijani Historiography to Determine the Borders of Albania

page 12 ➡

В международном реестре "Память мира"

В НАНА состоялась презентация книг, посвященных богатому историко-культурному наследию Азербайджана

(продолжение на стр.10)

Затем выступила замминистра культуры Саадат Юсифова, отметившая, что презентуемые книги являются ценными источниками с точки зрения доведения до международной аудитории задокументированной информации об истории Азербайджана, традициях государственности и культурном наследии: благодаря многолетним исследованиям и подготовке номинационных досье в Минкульте сформирована профессиональная команда экспертов и институциональная память. "Этот опыт применяется и в рамках Организации исламского мира по вопросам образования, науки и культуры (ICESCO), а включение Шушинского историко-культурного заповедника и комплекса "Имарет" в Атдаме в список наследия исламского мира является большим достижением, все эти успехи - результат кропотливого труда специалистов", - добавила она.

В рамках совместных платформ

Говоря о многолетнем плодотворном сотрудничестве с Национальной комиссией, академик Шахин Мустафаев напомнил о значении международной конференции, которая состоялась в 2024 году с целью совместного представления памятников тюркского мира в список ЮНЕСКО. Академик выразил уверенность, что деятельность нацкомиссии и соответствующих организаций тюркского мира в рамках совместных платформ в будущем приведет к ещё большим успехам и отметил, что книга "Наследие Азербайджана в списках ЮНЕСКО" является первым источником, в котором собрана вся информация о богатой истории, природном, материальном и нематериальном культурном наследии нашей страны, а также о широком масштабе представительства Азербайджана в международном пространстве.

Говоря о значении труда "Гянджинское ханство: чеканка монет и денежная система", академик подчеркнул, что данное исследование обладает большой значимостью с точки зрения устранения пробелов, возникших в сфере нумизматики в последние годы, предотвращения попыток фальсификации истории периода ханств и научно обоснованного освещения традиций азербайджанской государственности.

Историческая значимость высока

На мероприятии также выступили директор Института рукописей НАНА академик Теймур Керимли, замглавы ИВ Гянджи Адиль Тагиев, президент Фонда тюркской культуры и наследия Актоты Раимкулова, замминистра экологии и природных ресурсов Азербайджана Вугар Керимов, депутаты ММ Пярвин Керимзаде, Ризван Набиев и Мушфиг Джафаров, и.о. вице-президента НАНА академик Говхар Бахшалиева, директор ИАА доцент Фархад Гулиев, заведомо нумизматики и эпиграфики указанного института доцент Талех Алиев, директор Института архитектуры и искусства членкор НАНА Эртегин Саламзаде и другие.

Высоко оценив историческую значимость представленных изданий, ученые отметили, что эти фундаментальные труды сыграют важную роль в пропаганде на международном уровне богатого культурного и документального наследия Азербайджана, а также истории государственности и нумизматики Гянджинского ханства.

На перекрестке археологических культур

Профессор Хидаят Джафаров известен как один из лучших исследователей в области археологии Карабаха



В главном здании Национальной академии наук Азербайджана при организации Института археологии и антропологии состоялась церемония открытия международной научной конференции "Карабах: на перекрестке археологических культур", посвященной 80-летию юбилею выдающегося ученого-археолога доктора исторических наук, профессора Хидаята Джафарова.

Открывая научную конференцию вступительной речью, президент НАНА академик Иса Габиббейли особо подчеркнул роль научных школ в формировании и развитии археологии в Азербайджане и сообщил, что археологические раскопки, которые стали проводиться в Азербайджане с начала XX века, велись в основном под руководством зарубежных экспедиций, на последующем этапе исследования продолжались под руководством отечественных ученых, вследствие чего в республике сформировались национальные археологические школы, которые внесли важный вклад в подготовку новых поколений археологов и успешное развитие данной отрасли в период независимости.

На основе принципов научной этики

Руководитель НАНА отметил, что профессор Хидаят Джафаров является одним из выдающихся ученых-археологов Азербайджана, сформировавший новую научную школу и посвятивший свою жизнь науке, Академии наук и педагогической деятельности, всегда придерживавшийся принципов научной этики.

Глава НАНА подчеркнул, что Карабахский регион занимает особое место в научной деятельности Хидаята Джафарова, ученый проводил археологические исследования в этом регионе и в период до оккупации, и после восстановления территориальной целостности страны, и сейчас продолжает свои изыскания. Президент НАНА высоко оценил исследования юбилея, посвященные периоду бронзы и раннего железа, археологии бассейна рек Тертерчай и Арпачай, назвав его ученым, создавшим "Карабахнаме" в отечественной археологии.

Подчеркнув значение систематизации материалов, полученных во время археологических полевых исследований, и подго-

товки на их основе книг, статей и других научных изданий, руководитель НАНА добавил, что заслуги Хидаята Джафарова велики и в данной сфере.

Затем академик Габиббейли сообщил, что за свою многолетнюю научно-педагогическую деятельность и весомый вклад в развитие отечественной археологии профессор Хидаят Джафаров награжден "Нагрудным знаком НАНА": он вручил награду юбиляру, пожелав ему крепкого здоровья и новых успехов в научной деятельности.

Постановка концептуальных вопросов

В своем выступлении на мероприятии директор Института археологии и антропологии НАНА доктор философии по истории, доцент Фархад Гулиев отметил, что научная конференция посвящена юбилею одного из главных столпов археологии Азербайджана. Сказав, что отечественная археология, становление которой приходится на конец XIX века, вначале была больше связана с именами зарубежных ученых, директор института добавил, что впоследствии благодаря деятельности таких великих ученых, как Мамедали Гусейнов, Идеал Нариманов, Исхаг Джафарзаде и т.д., были сформированы местные научные школы.

Фархад Гулиев сообщил, что в 1970-х гг. профессор Хидаят Джафаров начал работать в научной лаборатории, за короткий период он проявил себя в качестве талантливого ученого и поднялся до должности заместителя начальника Карабахской экспедиции, которой руководил Идеал Нариманов. В 1980-х гг. он добился больших научных успехов в основательном изучении археологических культур Карабаха периода бронзы и постановке концептуальных вопросов, снискал известность в качестве одного из выдающихся специалистов в области археологии Карабахского региона.

Далее выступила и.о. вице-президента НАНА академик Говхар Бахшалиева, которая подчеркнула особое значение конференции и отметила, что книги и научные труды навсегда остаются в истории и памяти человечества, на протяжении долгих лет профессор Хидаят Джафаров проводит широкомасштабные археологические раскопки, результаты которых находят отражение в ценных научных трудах.

Научные заслуги высоки

Подчеркнув значение сохранения сформированных богатых научных традиций, академик добавила, что Хидаят Джафаров передает свой богатый опыт новым поколениям и вносит весомый вклад в подготовку молодых кадров и преемственность научной школы.

В своем выступлении проректор Азербайджанского государственного экономического университета (UNEC) доктор философии по экономике, доцент Герай Мусаев зачитал адресованное юбиляру поздравительное письмо ректора UNEC профессора Адалята Мурадова, затем отметил, что порядка сорока лет профессор Джафаров преподавал в UNEC, внося весомый вклад в подготовку высококвалифицированных кадров и в воспитание и обучение молодого поколения. Проректор подчеркнул, что многолетняя педагогическая деятельность юбиляра в университете и научные заслуги всегда высоко ценились.

Затем выступила председатель Азербайджано-корейской ассоциации культурного обмена SEBA (Сеул-Баку) доктор философии по биологии, доцент Рухангиз Гейдарова. Она отметила, что профессор Хидаят Джафаров является выдающимся ученым, который внес значительный вклад в развитие отечественной науки, особенно в деятельность Карабахской археологической экспедиции и изучение древних поселений.

Рухангиз Гейдарова подчеркнула, что сотрудничество между SEBA и Институтом археологии и антропологии НАНА началось в 2005 году, за истекший период реализованы многочисленные совместные международные проекты и подготовлены ценные издания.

В своем выступлении директор Института истории и этнологии НАНА профессор Керим Шукюров назвал празднование 80-летнего юбилея профессора Хидаята Джафарова одним из важных событий в истории отечественной науки.

Он говорит на языке памятников Карабаха

Ученый сообщил, что по причине нехватки письменных источников, относящихся к определенным периодам истории Азербайджана, многие фундаментальные вопросы, которые касаются периода от древних веков до раннего средневековья, были решены именно благодаря археологическим исследованиям.

Далее под председательством доцента Фархада Гулиева и профессора Гафара Джабиева состоялось панельное заседание, во время которого были заслушаны доклады на такие темы, как "Хидаят Джафаров - выдающийся представитель археологической школы Азербайджана", "Ученый, который говорит на языке памятников Карабаха: выдающийся педагог и археолог Хидаят Джафаров", "Значение проводимых профессором Хидаятом Джафаровым исследований в Карабахском регионе в преподавании дисциплины "археология"" и т.д.

Отметим, что на мероприятии говорилось также о важных заслугах профессора Джафарова в развитии археологии в Азербайджане, многолетней научно-педагогической деятельности и вкладе ученого в изучение археологического наследия, древней и средневековой истории Карабаха. Отмечалось, что научные изыскания ученого обладают особой значимостью с точки зрения изучения древних культур, которые существовали на территории Азербайджана, археологических памятников и важных исторических этапов. В выступлениях также говорилось о богатом научном наследии юбиляра, результатах проводимых им археологических исследований и деятельности его учеников, была подчеркнута значимость международной научной конференции с точки зрения обсуждения различных аспектов археологического наследия Карабаха.

Историческая реальность и армянские фальсификации

Исследования по Кавказской Албании должны опираться на строго научные факты

Состоялось очередное заседание Президиума НАНА, на котором был заслушан доклад об албанских памятниках Карабаха. В мероприятии приняли участие президент Академии наук академик Иса Габиббейли, члены и заведующие отделами аппарата Президиума НАНА, руководители научных учреждений и организаций.

Вначале состоялись дискуссии на тему "Археологические исследования албанских памятников Карабаха: выводы и задачи". Выступая по этому вопросу, академик Габиббейли заявил, что после восстановления территориальной целостности Азербайджана появились новые возможности для проведения научных исследований на территориях, освобожденных от оккупации, в том числе для изучения памятников Кавказской Албании.

Академик также отметил, что недавно представители дипкорпуса, аккредитованного в Азербайджане, посетили Гандзасарский (Гянджасарский) монастырь в Карабахе, после чего в Армении специально раздули данное событие, в ответ на это сотрудники НАНА распространили заявление, основанное на научных фактах. В то же время, продолжил он далее, в НАНА была проведена научная конференция "Албанские памятники на территории Карабахского региона Азербайджана: историческая реальность и армянские фальсификации", на которой был заслушан ряд важных докладов.

Основные этапы развития

Говоря о необходимости изучения истории и культурного наследия Кавказской Албании, глава Академии наук отметил, что на протяжении долгих лет членкор НАНА Фарид Мамедов вел исследования в этом направлении, важные научные результаты которых невозможно опровергнуть. "В последние годы в Азербайджане, - сказал он, - появилось новое поколение исследователей в сфере истории Кавказской Албании, и высоко оценены научные изыскания, которые ведутся в данном направлении в академических институтах археологии и антропологии, а также истории и этнологии. В настоящее время в них функционируют связанные с Кавказской Албанией отделы, ученые-археологи сотрудники Института археологии и антропологии (ИАА) изучают историю Кавказской Албании на основе археологических материалов, а специалисты Института истории и этнологии - на основе письменных источников".

Отметив, что в НАНА начался новый этап исследований, связанных с Кавказской Албанией, академик Габиббейли добавил, что для сотрудников Института истории и этнологии (ИИЭ) также будут организованы научные экспедиции, направленные на изучение албанских памятников, расположенных на территории Карабаха, а в 2027 году на основе трудов Фариды Мамедовой и других ученых в издательстве "Элм" необходимо выпустить ознакомительную книгу "Кавказская Албания" на азербайджанском и английском языках, в которой должны найти отражение основные сведения об исторических этапах развития Кавказской Албании, её правителях, культуре и памятниках.

В заключение своего выступления глава НАНА подчеркнул, что необходимо подготовить обширный план мероприятий в связи с изучением и пропагандой истории Кавказской Албании.

Затем был заслушан доклад директора ИАА доцента Фархада Гулиева "Археологические исследования албанских памятников Карабаха: выводы и задачи", в котором он заявил, что в последние годы актуальность темы, связанной с Кавказской Албанией, возросла, и очень важно, чтобы исследования в данной сфере опирались на научные факты: нельзя допускать, чтобы неспециалисты в противоречивой форме представляли в социальных сетях научные вопросы, связанные с Кавказской Албанией.

Докладчик также отметил, что в ИИЭ составлена карта Кавказской Албании, её история изучается на основе письменных источников, а возглавляемый им институт исследует её материальное культурное наследие, храмовые комплексы, некрополи и про-



чие археологические памятники: дату памятников можно уточнить посредством радиоуглеродного анализа.

Комплекс из периода античности

Фархад Гулиев подчеркнул также значимость и археогенетических исследований и рассказал об археологических исследованиях в Карабахе и Восточном Зангезуре, раскопках на территории комплекса Шахбулаг в Агдамском районе.

Коснувшись исследований в Габалинском районе (Храмовый комплекс Кильсядаг), он сообщил, что раскопки там проводятся с 2024 года, предположительно этот комплекс относится к периоду античности. Кроме того, наряду с местом поклонения в Кильсядаг обнаружены следы проживания людей и могилы, что позволяет исследовать памятник ещё глубже.

Фархад Гулиев подчеркнул, что все церкви в Карабахе и Восточном Зангезуре, которые относятся к христианскому периоду, в том числе храмы и церкви, связанные с историей Кавказской Албании, уже регистрируются Министерством культуры.

Директор института также рассказал об исследованиях в комплексе Худавенг в Кяльбаджаре, а на территории Худавенгского и Гандзасарского (Гянджасарского) комплексов планируется проведение многолетних и целенаправленных археологических исследований.

В своем выступлении по данному вопросу директор ИИЭ профессор Керим Шукюров внес ясность в вопросы, связанные с историей Кавказской Албании, этнической и религиозной трансформацией албан, территорией государства, языком, религией и материально-культурным наследием. По его словам, в 705 году последний правитель Кавказской Албании был вывезен в центр халифата Самарру и казнен, этим был положен конец существованию Албанского государства: албаны представляли собой конфедерацию, которая объединяла различные племенные сообщества, и после падения государства это население продолжало жить под влиянием различных исторических процессов.

В середине IX века, продолжил Керим Шукюров, после ослабления и раздробления Арабского халифата в Азербайджане появились первые мусульманские государства. В это время также началась борьба за восстановление Албанского царства, один из важнейших этапов данного процесса связан с Албанским Хаченским княжеством, которое возникло в конце XII-начале XIII века, а строительство Гандзасарского (Гянджасарского) монастыря началось в XIII веке, в последующий период Албанское Хаченское княжество разделилось на пять мелкостей, которые были расположены в нагорной части Карабаха, и представление их в качестве лишь армянских мелкостей - односторонний подход к истории.

Свидетельствуют первоисточники

"После заключения Туркменчайского договора в 1828 году, - отметил ученый, - началось массовое переселение армян на Юж-

ный Кавказ, в том числе в нагорную часть Карабаха, и в результате последующих процессов произошла деэтнизация проживающего на этих территориях албанского населения".

Говоря о территориальном вопросе, ученый сообщил, что в Азербайджане велись важные исследования по установлению границ Кавказской Албании подчеркнул заслуги академика Зии Бунятова в данной сфере - как известно, концепция академика в связи с григорианизацией албан в VII-IX вв. и последующими этническими процессами занимает важное место в историографии Азербайджана.

Сказав, что имеются исторические документы, свидетельствующие о том, что албаны идентифицировали себя как албаны, ученый сообщил, что в 1701 году албаны обращались к Петру I, и в этом обращении они называли себя албанами.

Профессор Шукюров затронул также вопрос о памятниках, отметив при этом, что албанское наследие не ограничивается лишь памятниками государства, которое существовало с IV века до н.э. до 705 года н.э.: относящиеся к последующему периоду албанские христианские памятники дошли до XIX века.

Своими мыслями и предложениями по данному вопросу поделились академик Расим Алигулиев, академик Ирада Гусейнова, академик Дильгам Тагиев, академик Говхар Бахшалиев, академик Ариф Гашимов, доктор исторических наук Земфира Гаджиева, профессор Надир Мамедли, историк Рамин Ализаде и другие.

Далее на заседании были обсуждены научно-организационные вопросы: так, заведомо науки и образования аппарата Президиума НАНА доктор филологических наук Сархан Хавери рассказал об итогах приема в докторантуру академии по программе подготовки докторов философии в 2026 году.

По его словам, в рамках исполнения утвержденного постановления процесс назначения тем диссертаций и научных руководителей соискателей, которые будут вести исследования в докторантуре, будет проходить поэтапно. На первом этапе темы и научные руководители будут обсуждены на заседаниях Ученых советов научных учреждений, затем - на заседаниях соответствующих научных отделений НАНА, и в самом конце будут представлены президиуму.

НАНА - на книжной выставке

Основными критериями при выборе тем диссертаций, продолжил он далее, является их соответствие научным отраслям и специальностям, обусловленность актуальности научных проблем социально-экономическими, культурно-нравственными и идеологическими потребностями страны, а также серьезными теоретико-методологическими поисками соответствующих научных отраслей и вызовами современного мира: при этом необходимо отдавать предпочтение междисциплинарным, мультидисциплинарным и трансдисциплинарным исследованиям, а при проведении исследований в сфере гуманитарных и общественных наук рекомендуется применение цифровых, информа-

ционно-коммуникационных технологий и технологий искусственного интеллекта.

Следующим на рассмотрение был вынесен вопрос об участии Академии наук на XII Бакинской международной книжной выставке "Жизнь больше экрана: один ребенок, одна книга, один реальный мир". Выступая по этому вопросу, директор издательства "Элм" НАНА доктор философии по филологии Сабухи Гахраманов сообщила, что академия будет представлена на книжной выставке павильоном, а труды ее сотрудников будут представлены вниманию международной общественности: 21 октября в рамках книжной выставки при организации Академии наук состоится презентация изданий "Первый тюркологический съезд - 100", а 23 октября - изданий НАНА о Пакистане и пакистанских изданиях об Азербайджане.

Глава НАНА дал поручения в связи с участием академии на книжной выставке на высоком уровне, а также сообщил, что в рамках фестиваля при совместной организации ЮНЕСКО и НАНА состоится мероприятие "Каллиграфия и рукописи".

Далее заведомо по внешним связям и работе с международными научными организациями аппарата Президиума НАНА доцент Эмира Алирзаева выступила с докладом "Организация международных связей НАНА и наши задачи".

Кроме того, на заседании были приняты постановления о проведении юбилеев членов-корреспондентов НАНА Исмаила Исмаилова и Севды Мамедалиевой (80), а также действительного члена НАНА Аслана Асланова и члена-корреспондента НАНА Агилы Алиева (100).

Дню учителя посвящается

В Центральной научной библиотеке НАНА открылась выставка, посвященная Международному дню учителя, которая продлится две недели. На ней представлены публикации, посвященные вопросам образования, науки и педагогики, роли профессии учителя в обществе, истории и этапам развития азербайджанского образования.



Среди них - ценные публикации "Гейдар Алиев: образование, знания, школа", "Гейдар Алиев глазами школьников", "Азербайджанский государственный экономический университет - яркий пример образовательной политики Гейдара Алиева", "Очерки по истории образования Азербайджана и наши первые выпускники", "Профессиональное развитие учителей в международной практике" и т.д.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Important Research Has Been Conducted in Azerbaijani Historiography to Determine the Borders of Albania

Speaking during a discussion on "Archaeological Study of Albanian Monuments in Karabakh: Results and Tasks" held at the next meeting of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences (ANAS), Professor Karim Shukurov, Director of the Institute of History and Ethnology of ANAS named after Abbasgulu Agha Bakikhanov, shed light on issues related to the history of Caucasian Albania, the ethnic and religious transformation of the Albanians, and the territory, language, religion, and material and cultural heritage of the state.

The scholar stated that the existence of the Albanian state came to an end in 705, when the last Albanian ruler was taken to Samarra, the center of the Caliphate, and executed. Karim Shukurov emphasized that the Albanians constituted a confederation comprising various tribal unions and that, following the collapse of the state, this population continued to exist under the influence of various historical processes.

He noted that following the weakening and fragmentation of the Arab Caliphate in the mid-9th century, the first Muslim states emerged in Azerbaijan. During this period, a struggle to restore the Albanian Kingdom also began. Karim Shukurov stated that one of the most important stages of this process was associated with the Albanian-Khachen Principality, which emerged in the late 12th and early 13th centuries. The scholar said that the construction of the Gandzasar Monastery began in the 13th century and that the Albanian-Khachen Principality subsequently fragmented into five melikdoms.



He emphasized that presenting these melikdoms, which existed in the mountainous part of Karabakh, solely as Armenian melikdoms constitutes a one-sided approach to history.

Karim Shukurov stated that following the Treaty of Turkmenchay of 1828, the mass migration of Armenians to the South Caucasus, including the mountainous part of Karabakh, began, and that subsequent developments resulted in the de-ethnicization of the Albanian population living in those territories.

Addressing the issue of territory, the speaker noted that important research has been conducted in Azerbaijani historiography to determine the borders of Albania. Professor Karim Shukurov stressed the importance of conducting a special study of the history of the spread of Christianity in Albania. He particularly emphasized the contributions of Academician Ziya Bunyadov to the study of these issues. Karim Shukurov noted that Ziya Bunyadov's concept concerning the Gregorianization of the Albanians in the 7th-9th centuries and subsequent ethnic processes occupies an important place in Azerbaijani historiography.

The scholar also stated that historical documents exist demonstrating that the Albanians identified themselves as Albanians. He noted that in 1701, the Albanians addressed Peter I, identifying themselves as Albanians.

Touching upon the issue of monuments, the scholar stated that the Albanian heritage is not limited to the monuments of the state that existed from the 4th century BC to 705 AD. According to him, Albanian Christian monuments dating to subsequent periods have also survived until the 19th century, and there is a need for the systematic study of this heritage.

ANAS and Northern University Sign a Memorandum of Understanding



President of the Azerbaijan National Academy of Sciences (ANAS), Academician Isa Habibbeyli, met with Taha Jamil Savar, Pro Rector of Northern University of Pakistan.

During the meeting held at the Presidium of ANAS, Academician Isa Habibbeyli noted that cooperation between Azerbaijan and Pakistan has been developing at a high level in all areas, including science. The President of ANAS stated that the Pakistan Literature Center is currently operating at the Nizami Ganjavi Institute of Literature of ANAS. He noted that the Center houses publications related to Pakistan in Azerbaijani, Urdu, and English, and that these resources are used by researchers conducting studies on Pakistan and preparing articles and dissertations.

Academician Isa Habibbeyli noted that Azerbaijani scholars organize joint conferences and projects with Pakistani academic institutions and produce publications. He emphasized that in recent years, relations between ANAS and the Pakistan Academy of Letters, Government College University Lahore, and the MUSLIM Institute have expanded. He noted that the works of prominent Pakistani literary figure Muhammad Iqbal had been translated from Urdu into Azerbaijani and published in book form, and that a monograph dedicated to his literary legacy had also been prepared. He also stated that the works of Sultan Bahu, one of the classics of Pakistani literature, had recently been translated into Azerbaijani and would be published in the coming days.

The President of ANAS touched upon the importance of presenting the legacy of the great Azerbaijani poet Nizami Ganjavi to the Pakistani public and noted that, within the framework of a joint project between ANAS and Government College University Lahore, a book dedicated to the works of Nizami Ganjavi had been published in Urdu in Pakistan and presented in Punjab Province.

Academician Isa Habibbeyli also noted that academic exchanges are being carried out between Azerbaijani scholars and Pakistani researchers, and that researchers from Government College University Lahore conduct scientific research at ANAS.

Speaking at the meeting, Taha Jamil Savar, Pro Rector of Northern University, provided information about the activities of the higher education institution he represents. He noted that the university offers bachelor's, master's, and

doctoral programs in various fields, including English and Urdu languages, as well as artificial intelligence.

Taha Jamil Savar stated that the university is interested in establishing cooperation in the study of the Azerbaijani language and literature. He also proposed establishing a center dedicated to Azerbaijan at the university. According to him, collecting books and publications related to Azerbaijan at such a center could help convey information about Azerbaijan to the Pakistani public, students, and researchers, and further strengthen scientific and cultural ties between the two countries.

The meeting also addressed issues of cooperation in the field of artificial intelligence. Taha Jamil Savar provided information about research conducted in the field of artificial intelligence at the university he represents, the activities of the relevant department and research center, as well as the capabilities of its data center.

Academician Isa Habibbeyli noted that the Digital Academy, Artificial Intelligence and E-Services Center is also operating at ANAS and emphasized the importance of mutual exchange of experience in this field.

During the meeting, Taha Jamil Savar stated that international scientific conferences on language and literature, as well as artificial intelligence, are held annually at Northern University and invited Azerbaijani scholars to participate in these events. The parties agreed to organize mutual visits within the framework of future scientific events.

At the end of the meeting, a Memorandum of Understanding was signed between the Azerbaijan National Academy of Sciences and Northern University.

Afterwards, a gift was presented to the guest, and a commemorative photograph was taken.

At the end of the visit, Taha Jamil Savar toured the Digital Academy, Artificial Intelligence and E-Services Center operating on the basis of the Digital Academy, Artificial Intelligence and E-Services Department of the Administration of the Presidium of ANAS.

The meeting was also attended by Esmira Alirzayeva, Head of the Department for Foreign Relations and Cooperation with International Scientific Organizations of the Administration of the Presidium of ANAS, PhD in Biology, and Agahuseyn Shukurov, Head of the Department of Public Relations, Press, and Information of the Administration of the Presidium of ANAS, PhD in Philology.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев,
Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Ариф Гашимов,
Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 1000